

บทที่ 3

ผลการศึกษา

การศึกษานี้มีเป้าหมายหลักในการหาผลกระทบที่สามารถประมาณการได้เป็นตัวเลข ของการเคลื่อนย้ายแรงงานภายใต้การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ AEC โดยการประมาณการดังกล่าวกระทบผ่านการวิเคราะห์แบบจำลองดุลยภาพทั่วไป GTAP ที่ได้รับการปรับปรุงให้สามารถวิเคราะห์ผลกระทบจากการเคลื่อนย้ายแรงงานดังกล่าวได้ ผลการศึกษานั้นเน้นผลการวิเคราะห์ภายใต้ข้อตกลง AEC ซึ่งเน้นการเคลื่อนย้ายแรงงานมีทักษะ (แรงงานวิชาชีพ) ดังนั้น สถานการณ์จำลองที่เป็นฐานในการวิเคราะห์สามารถแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 กรณีศึกษา ได้แก่ กรณีศึกษาที่ 1 จะศึกษาผลกระทบจากการอนุญาตให้เฉพาะแรงงานมีทักษะ (Skilled Labor) สามารถเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศภายในอาเซียนได้เพียงกลุ่มเดียว และ กรณีศึกษาที่ 2 จะศึกษาผลกระทบจากการอนุญาตให้แรงงานทั้งมีทักษะและไม่มีทักษะ (Both Skilled and Unskilled Labor) สามารถเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศในอาเซียนได้ โดยในแต่ละกรณีศึกษาตั้งข้อสมมติหลักคือ เมื่อมีการรวมกลุ่ม AEC แล้วจะทำให้ค่าจ้างแรงงานระหว่างแรงงานในประเทศ และแรงงานต่างด้าวมีค่าใกล้เคียงกันมากขึ้นร้อยละ 50 และ เท่ากัน (ร้อยละ 100)

แม้ว่าผลการศึกษาหลักของงานวิจัยฉบับนี้จะเน้นในเรื่องการประเมินผลกระทบในเชิงปริมาณ การรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์เชิงคุณภาพก็เป็นสิ่งที่ไม่สามารถละเลยได้ เนื่องจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นการวิเคราะห์เพื่อตอบคำถามถึงศักยภาพและข้อจำกัด ตามมุมมองของแต่ละอาชีพที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ในงานศึกษาชิ้นนี้จึงทำการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจากงานวิจัยที่ผ่านมา ประกอบกับสัมภาษณ์กลุ่มตัวแทนวิชาชีพต่าง ๆ ที่อยู่ภายใต้ข้อตกลงการเคลื่อนย้ายแรงงานของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ผลการวิเคราะห์ส่วนนี้จะเป็นส่วนเพิ่มจากวัตถุประสงค์หลักของการศึกษาและแสดงไว้ในส่วนที่ 2 ของบทนี้

3.1 ผลการศึกษาผลกระทบจากการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศด้วยแบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์

การรายงานผลการศึกษาผลกระทบจากการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศด้วยแบบจำลอง GTAP/GMig2 จะถูกจัดทำโดยแบ่งออกเป็น 2 กรณีศึกษา กล่าวคือ กรณีศึกษาที่ 1 จะศึกษาผลกระทบจากการอนุญาตให้เฉพาะแรงงานมีทักษะ (Skilled Labor) สามารถเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศภายในอาเซียนได้เพียงกลุ่มเดียว และ กรณีศึกษาที่ 2 จะศึกษาผลกระทบจากการอนุญาตให้แรงงานทั้งมีฝีมือและไม่มีทักษะ (Both Skilled and Unskilled Labor) สามารถเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศในอาเซียนได้

การรายงานผลการศึกษาก็จะให้ความสำคัญกับผลกระทบต่อตัวแปรทางเศรษฐกิจมหภาค ได้แก่ ผลกระทบต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) การค้าระหว่างประเทศ (ส่งออกและนำเข้า) ผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงต่อปัจจัยการผลิตทั้งที่เป็นแรงงาน และการสะสมทุน (เครื่องจักร/สินค้านำเข้า) และที่สำคัญคือผลกระทบต่อสวัสดิการ (Social Welfare) ซึ่งเป็นมูลค่าจากการเปลี่ยนแปลงของอรรถประโยชน์ของผู้บริโภคภายในประเทศนั้นๆ (Equivalent Variation)

การรายงานผลการศึกษายังประกอบไปด้วย ผลกระทบต่อตัวแปรทางเศรษฐกิจรายภาคการผลิต ซึ่งประกอบไปด้วย การเปลี่ยนแปลงผลผลิต การส่งออก และการนำเข้ารายภาคการผลิต รวมถึงผลกระทบต่อการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างคู่ประเทศทั้งหมดที่ทำการศึกษา

กรณีศึกษาที่ 1: ผลกระทบจากการเปิดให้แรงงานมีทักษะเคลื่อนย้ายได้อย่างเดียว (Skilled Only)

ก) ผลกระทบในระดับมหภาค

ตารางที่ 3.1 แสดงผลกระทบต่อตัวแปรทางเศรษฐกิจมหภาคของประเทศต่างๆ จากการอนุญาตให้แรงงานมีทักษะสามารถเคลื่อนย้ายได้ภายในกลุ่มประเทศอาเซียน ในภาพรวมพบว่าสิ่งที่เกิดขึ้นจะส่งผลกระทบต่อตัวแปรทางเศรษฐกิจมหภาคเพียงเล็กน้อย ทั้งนี้ ประเทศต่างๆ จะได้รับผลกระทบที่แตกต่างกัน ได้แก่ ผลผลิตรวมของสิงคโปร์และประเทศไทยจะได้รับผลกระทบในทางบวก โดยเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.26 และร้อยละ 0.01 ตามลำดับ ในขณะที่ผลผลิตรวมของอินโดนีเซียไม่ได้เปลี่ยนแปลง และส่งผลกระทบต่อประเทศมาเลเซีย (ลดลงร้อยละ 0.05) ฟิลิปปินส์ (ลดลงร้อยละ 0.01) เวียดนาม (ลดลงร้อยละ 0.01) และอาเซียนอื่นๆ (ลดลงร้อยละ 0.12) การส่งออกและนำเข้าของประเทศต่างๆ ได้รับผลกระทบที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับการเปลี่ยนแปลงผลผลิตรวม

ผลกระทบต่อการใช้จ่ายการผลิต จะพบว่ามีความสอดคล้องกับกิจกรรมการผลิตที่เปลี่ยนแปลงของประเทศต่างๆ กล่าวคือ ประเทศที่มีกิจกรรมการผลิตเพิ่มขึ้น (ได้แก่ สิงคโปร์ และประเทศไทย) จะมีการใช้จ่ายการผลิตทั้งสินค้านำเข้าและแรงงานเพิ่มมากขึ้น (โดยเฉพาะแรงงานมีทักษะ เนื่องจากอนุญาตให้เคลื่อนย้ายได้ระหว่างประเทศ) หากพิจารณาเป็นรายประเทศ แรงงานมีทักษะจะปรับตัวลดลงมากกว่าในประเทศฟิลิปปินส์ และประเทศอาเซียนอื่นๆ เมื่อพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรสวัสดิการ (Social Welfare) จากการอนุญาตให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานมีทักษะระหว่างประเทศอาเซียน จะพบว่าเกือบทุกประเทศจะได้รับอานิสงค์จากการเคลื่อนย้ายแรงงานที่เกิดขึ้น ยกเว้นประเทศอาเซียนอื่นๆ ประเทศที่จะได้ประโยชน์มากเรียงตามลำดับได้แก่ สิงคโปร์ (ตัวแปรสวัสดิการเพิ่มขึ้น 230.2 ล้านเหรียญสหรัฐ) อินโดนีเซีย (ตัวแปรสวัสดิการเพิ่มขึ้น 36.3 ล้านเหรียญสหรัฐ) มาเลเซีย (ตัวแปรสวัสดิการเพิ่มขึ้น 30.4 ล้านเหรียญสหรัฐ) ประเทศไทย (ตัวแปรสวัสดิการเพิ่มขึ้น 16.0 ล้านเหรียญสหรัฐ) ฟิลิปปินส์ (ตัวแปรสวัสดิการเพิ่มขึ้น 4.4 ล้านเหรียญสหรัฐ) ตามลำดับ

ตารางที่ 3.1 ผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงตัวแปรทางเศรษฐกิจมหภาค

ตัวแปร	อินโดนีเซีย	มาเลเซีย	ฟิลิปปินส์	สิงคโปร์	ไทย	เวียดนาม	AEC อื่นๆ	อื่นๆ
ผลผลิตรวม (GDP)	0.00%	-0.05%	-0.01%	0.26%	0.01%	-0.01%	-0.12%	0.00%
	[0.00%]	[-0.09%]	[-0.01%]	[0.54%]	[0.02%]	[-0.01%]	[-0.21%]	[0.00%]
ส่งออก	-0.01%	-0.06%	-0.01%	0.23%	0.01%	-0.01%	-0.11%	0.00%
	[-0.02%]	[-0.10%]	[-0.03%]	[0.47%]	[0.01%]	[-0.01%]	[-0.20%]	[0.00%]
นำเข้า	0.02%	-0.02%	0.00%	0.18%	0.01%	0.00%	-0.06%	0.00%
	[0.03%]	[-0.02%]	[0.00%]	[0.37%]	[0.01%]	[0.01%]	[-0.10%]	[0.00%]
แรงงานไม่มีทักษะ	0.00%	0.00%	0.00%	0.01%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%
	[0.00%]	[0.00%]	[0.00%]	[0.03%]	[0.00%]	[0.00%]	[0.00%]	[0.00%]
แรงงานมีทักษะ	-0.01%	-0.53%	-0.05%	1.57%	0.07%	-0.07%	-1.77%	0.00%
	[-0.01%]	[-0.90%]	[-0.09%]	[3.29%]	[0.18%]	[-0.08%]	[-3.04%]	[0.00%]
สินค้าทุน	0.00%	-0.03%	0.00%	0.24%	0.01%	0.00%	-0.07%	0.00%
	[0.01%]	[-0.05%]	[0.00%]	[0.51%]	[0.02%]	[0.01%]	[-0.12%]	[0.00%]
สวัสดิการ (ล้านเหรียญสหรัฐ)	36.3	30.4	4.4	230.2	16.0	0.2	-39.0	20.0
	[74.8]	[83.3]	[10.8]	[497.2]	[41.5]	[4.1]	[-65.8]	[62.1]

*ตัวเลขใน [] คือกรณีแรงงานเคลื่อนย้ายได้สมบูรณ์

ที่มา: คำนวณโดยผู้วิจัย

หากพิจารณาเฉพาะผลกระทบต่อประเทศไทยโดยเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ในอาเซียน จะพบว่า ประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะได้ประโยชน์ในภาพรวมจากนโยบายดังกล่าว ผ่านกิจกรรมการผลิตที่เพิ่มขึ้น การใช้ปัจจัยการผลิตที่เพิ่มขึ้น และสวัสดิการ (อรรถประโยชน์ของสังคม) ที่เพิ่มขึ้น

ข) ผลกระทบรายภาคการผลิต

ตารางที่ 3.2 รายงานผลกระทบต่อกิจกรรมการผลิตเป็นรายภาคการผลิต ของประเทศต่างๆ จากการอนุญาตให้แรงงานมีทักษะเคลื่อนย้ายได้ระหว่างประเทศในอาเซียน เมื่อเปรียบเทียบระหว่างประเทศต่างๆ พบว่ากิจกรรมการผลิตในประเทศสิงคโปร์ มีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นทุกภาคการผลิต โดยกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับภาคบริการจะได้รับผลในทางบวกมากที่สุด ได้แก่ บริการสาธารณะ (เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.38) บริการทางการเงินและธุรกิจ (เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.37) และบริการขนส่งทางอากาศ (เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.30) โดยกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับภาคการผลิตและอุตสาหกรรมมีแนวโน้มที่จะได้รับผลกระทบในทางบวกรองลงมา

ในทางตรงกันข้าม ประเทศที่มีแนวโน้มที่กิจกรรมการผลิตจะลดลง ได้แก่ มาเลเซีย และประเทศอาเซียนอื่นๆ โดยกิจกรรมการผลิตจะลดลงมากที่สุดในภาคการผลิตที่เกี่ยวข้องกับการบริการเช่นกัน ได้แก่ บริการสาธารณะ (ลดลงร้อยละ 0.15 ในมาเลเซีย และลดลงร้อยละ 0.51 ในอาเซียนอื่นๆ) บริการทางการเงินและธุรกิจ (ลดลงร้อยละ 0.09 ในมาเลเซีย และลดลงร้อยละ 0.27 ในอาเซียนอื่นๆ) และบริการขนส่งทางอากาศ (ลดลงร้อยละ 0.06 ในมาเลเซีย และลดลงร้อยละ 0.21 ในอาเซียนอื่นๆ)

สำหรับผลกระทบต่อกิจกรรมการผลิตรายภาคของประเทศไทยจะพบว่าแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น แต่อาจเกิดขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญ โดยเปรียบเทียบแล้วผลในทางบวกจะเกิดกับภาคการผลิตที่เกี่ยวข้องกับการบริการ และอุตสาหกรรมมากกว่าเกษตรกรรม

ตารางที่ 3.2 ผลผลิตรายภาคการผลิต (เดบโตร้อยละ)

สินค้า	อินโดนีเซีย	มาเลเซีย	ฟิลิปปินส์	สิงคโปร์	ไทย	เวียดนาม	AEC อื่นๆ	อื่นๆ
เกษตรกรรม	0.00%	-0.02%	0.00%	0.01%	0.00%	0.00%	-0.04%	0.00%
	[0.00%]	[-0.03%]	[-0.01%]	[0.02%]	[0.00%]	[0.00%]	[-0.07%]	[0.00%]
อุตสาหกรรม	-0.01%	-0.05%	-0.01%	0.22%	0.01%	-0.01%	-0.12%	0.00%
	[-0.01%]	[-0.09%]	[-0.02%]	[0.46%]	[0.01%]	[-0.01%]	[-0.21%]	[0.00%]
โครงสร้างพื้นฐาน	0.00%	-0.04%	0.00%	0.24%	0.01%	-0.01%	-0.15%	0.00%
	[0.00%]	[-0.07%]	[-0.01%]	[0.49%]	[0.02%]	[-0.01%]	[-0.26%]	[0.00%]
ก่อสร้าง	0.00%	-0.04%	0.00%	0.26%	0.01%	0.00%	-0.10%	0.00%
	[0.01%]	[-0.06%]	[0.00%]	[0.55%]	[0.02%]	[0.01%]	[-0.16%]	[0.00%]
การค้า	0.00%	-0.04%	0.00%	0.23%	0.01%	0.00%	-0.13%	0.00%
	[0.01%]	[-0.07%]	[0.00%]	[0.48%]	[0.01%]	[0.00%]	[-0.23%]	[0.00%]
สื่อสารและขนส่ง	0.00%	-0.07%	0.00%	0.15%	0.01%	-0.01%	-0.15%	0.00%
	[0.00%]	[-0.11%]	[0.00%]	[0.32%]	[0.02%]	[-0.01%]	[-0.25%]	[0.00%]
บริการทางการเงิน และธุรกิจ	0.00%	-0.09%	-0.01%	0.37%	0.01%	-0.03%	-0.27%	0.00%
	[0.00%]	[-0.16%]	[-0.01%]	[0.77%]	[0.02%]	[-0.04%]	[-0.46%]	[0.00%]
บริการสหธนาคาร	0.00%	-0.06%	0.00%	0.30%	0.01%	-0.02%	-0.21%	0.00%
	[0.01%]	[-0.10%]	[0.00%]	[0.63%]	[0.02%]	[-0.02%]	[-0.37%]	[0.00%]
บริการสาธารณะ	0.01%	-0.15%	-0.01%	0.38%	0.03%	-0.02%	-0.51%	0.00%
	[0.01%]	[-0.25%]	[-0.02%]	[0.80%]	[0.07%]	[-0.02%]	[-0.87%]	[0.00%]
ที่อยู่อาศัย	0.01%	0.03%	0.01%	0.06%	0.00%	0.00%	-0.08%	0.00%
	[0.02%]	[0.07%]	[0.01%]	[0.13%]	[0.01%]	[0.01%]	[-0.14%]	[0.00%]

*ตัวเลขใน [] คือกรณีแรงงานเคลื่อนย้ายได้สมบูรณ์

ที่มา: คำนวณโดยผู้วิจัย

ผลต่อการอนุญาตให้แรงงานมีทักษะเคลื่อนย้ายได้ระหว่างประเทศ ซึ่งมีผลกระทบต่อกิจกรรมการผลิตจะส่งผลกระทบต่อไปยังรูปแบบและลักษณะกิจกรรมทางการค้าระหว่างประเทศ ของกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนต่อไป ตารางที่ 3.3 และตารางที่ 3.4 แสดงถึงผลกระทบต่อการส่งออกและการนำเข้าเป็นรายภาคการผลิต โดยรวมแล้ว เราจะพบว่า การส่งออกรายภาคการผลิตของแต่ละประเทศจะเปลี่ยนแปลงแตกต่างกันไปตามความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบในการผลิต ตัวอย่างเช่น สิงคโปร์และประเทศไทยจะมีการส่งออกในสินค้าเกษตรกรรมลดลง (พร้อมกับการนำเข้าที่เพิ่มขึ้น) ในขณะที่ประเทศอื่นๆ เช่น อาเซียนอื่นๆ มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ จะมีการส่งออกสินค้าเกษตรเพิ่มขึ้น (ในอัตราร้อยละ 0.34 ร้อยละ 0.13 ร้อยละ 0.01 ตามลำดับ) ในทางตรงกันข้าม สิงคโปร์และประเทศไทยจะมีการส่งออกกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริการมากขึ้น เช่น บริการสาธารณะ (สิงคโปร์เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.07 และประเทศไทย

เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.09) ส่วนประเทศอาเซียนอื่นๆ (ลดลงร้อยละ 1.46) มาเลเซีย (ลดลงร้อยละ 0.39) และ ฟิลิปปินส์ (ลดลงร้อยละ 0.09) จะมีการส่งออกในกิจกรรมดังกล่าวลดลงตามลำดับ

ตารางที่ 3.3 ปริมาณการส่งออก (เติบโตร้อยละ)

ประเทศ								
สินค้า	อินโดนีเซีย	มาเลเซีย	ฟิลิปปินส์	สิงคโปร์	ไทย	เวียดนาม	AEC อื่นๆ	อื่นๆ
	0.00%	0.13%	0.01%	-0.05%	-0.02%	0.01%	0.34%	0.00%
เกษตรกรรม	[0.00%]	[0.24%]	[0.02%]	[-0.10%]	[-0.04%]	[0.01%]	[0.59%]	[0.00%]
อุตสาหกรรม	-0.01%	-0.05%	-0.01%	0.20%	0.00%	-0.01%	-0.11%	0.00%
	[-0.02%]	[-0.09%]	[-0.02%]	[0.41%]	[0.01%]	[-0.01%]	[-0.20%]	[0.00%]
โครงสร้างพื้นฐาน	0.00%	-0.06%	0.00%	0.10%	0.02%	-0.03%	-0.25%	0.01%
	[0.00%]	[-0.11%]	[-0.01%]	[0.20%]	[0.05%]	[-0.04%]	[-0.43%]	[0.01%]
ก่อสร้าง	-0.01%	-0.10%	-0.02%	0.43%	0.00%	-0.01%	-0.22%	0.00%
	[-0.02%]	[-0.17%]	[-0.03%]	[0.89%]	[0.01%]	[-0.02%]	[-0.37%]	[0.00%]
การค้า	-0.01%	-0.09%	-0.01%	0.29%	0.01%	-0.02%	-0.35%	0.00%
	[-0.03%]	[-0.17%]	[-0.03%]	[0.59%]	[0.01%]	[-0.03%]	[-0.61%]	[0.01%]
สื่อสารและขนส่ง	-0.01%	-0.08%	-0.01%	0.10%	0.01%	-0.01%	-0.16%	0.00%
	[-0.02%]	[-0.15%]	[-0.03%]	[0.21%]	[0.02%]	[-0.01%]	[-0.28%]	[0.00%]
บริการทางการเงินและธุรกิจ	-0.02%	-0.22%	-0.04%	0.46%	0.02%	-0.05%	-0.65%	0.00%
	[-0.05%]	[-0.39%]	[-0.07%]	[0.94%]	[0.05%]	[-0.07%]	[-1.13%]	[-0.01%]
บริการขนส่ง	-0.01%	-0.28%	-0.03%	0.51%	0.02%	-0.04%	-0.57%	0.01%
	[-0.03%]	[-0.50%]	[-0.06%]	[1.06%]	[0.05%]	[-0.05%]	[-0.98%]	[0.01%]
บริการสาธารณะ	-0.03%	-0.39%	-0.09%	1.07%	0.09%	-0.07%	-1.46%	0.00%
	[-0.05%]	[-0.69%]	[-0.17%]	[2.21%]	[0.22%]	[-0.10%]	[-2.52%]	[-0.01%]
ที่อยู่อาศัย	0.00%	-0.03%	0.00%	0.12%	0.00%	0.00%	-0.10%	0.00%
	[0.00%]	[-0.05%]	[0.00%]	[0.26%]	[0.01%]	[0.00%]	[-0.16%]	[0.00%]
รวม	-0.01%	-0.06%	-0.01%	0.23%	0.01%	-0.01%	-0.11%	0.00%
	[-0.02%]	[-0.10%]	[-0.03%]	[0.47%]	[0.01%]	[-0.01%]	[-0.20%]	[0.00%]

*ตัวเลขใน [] คือกรณีแรงงานเคลื่อนย้ายได้สมบูรณ์

ที่มา: คำนวณโดยผู้วิจัย

หากพิจารณาเฉพาะประเทศไทยจะพบว่าผลกระทบต่อกิจกรรมการค้าระหว่างประเทศเป็นรายการการผลิตจะเกิดขึ้นเพียงเล็กน้อย ภาคการผลิตที่จะมีการส่งออกมากขึ้นได้แก่ บริการสาธารณะ (เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.09) บริการขนส่ง (เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.02) บริการทางการเงินและธุรกิจ (เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.02) และโครงสร้างพื้นฐาน (เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.02) โดยการส่งออกในภาคเกษตรกรรมจะเปลี่ยนแปลงลดลง (ลดลงร้อยละ 0.02)

ตารางที่ 3.4 ปริมาณการนำเข้า (เติบโตร้อยละ)

ประเทศ								
สินค้า	อินโดนีเซีย	มาเลเซีย	ฟิลิปปินส์	สิงคโปร์	ไทย	เวียดนาม	AEC อื่นๆ	อื่นๆ
เกษตรกรรม	0.00%	-0.08%	-0.01%	0.15%	0.02%	0.00%	-0.28%	0.00%
	[0.00%]	[-0.13%]	[-0.01%]	[0.31%]	[0.05%]	[0.01%]	[-0.48%]	[0.00%]
อุตสาหกรรม	0.02%	-0.02%	0.00%	0.19%	0.01%	0.00%	-0.08%	0.00%
	[0.04%]	[-0.03%]	[0.00%]	[0.40%]	[0.01%]	[0.00%]	[-0.13%]	[0.00%]
โครงสร้างพื้นฐาน	0.01%	0.02%	0.00%	0.23%	-0.02%	0.02%	-0.01%	0.00%
	[0.01%]	[0.06%]	[0.01%]	[0.48%]	[-0.03%]	[0.04%]	[-0.01%]	[0.00%]
ก่อสร้าง	0.01%	-0.01%	0.01%	0.10%	0.01%	0.00%	0.03%	0.00%
	[0.02%]	[-0.01%]	[0.02%]	[0.20%]	[0.01%]	[0.01%]	[0.05%]	[0.00%]
การค้า	0.02%	0.06%	0.01%	0.22%	0.01%	0.01%	0.06%	0.00%
	[0.04%]	[0.14%]	[0.02%]	[0.46%]	[0.02%]	[0.02%]	[0.11%]	[0.01%]
สื่อสารและขนส่ง	0.01%	-0.01%	0.01%	0.11%	0.00%	0.00%	-0.05%	0.00%
	[0.02%]	[-0.01%]	[0.02%]	[0.24%]	[0.01%]	[0.00%]	[-0.08%]	[0.00%]
บริการทางการเงิน และธุรกิจ	0.01%	0.03%	0.02%	0.14%	0.01%	0.01%	0.09%	0.01%
	[0.03%]	[0.07%]	[0.04%]	[0.30%]	[0.02%]	[0.02%]	[0.16%]	[0.01%]
บริการสหธนาคาร	0.02%	0.11%	0.01%	0.18%	0.00%	0.01%	0.11%	0.00%
	[0.04%]	[0.20%]	[0.02%]	[0.37%]	[0.00%]	[0.01%]	[0.20%]	[0.00%]
บริการสาธารณะ	0.02%	0.12%	0.04%	-0.04%	-0.02%	0.03%	0.34%	0.00%
	[0.05%]	[0.22%]	[0.08%]	[-0.07%]	[-0.04%]	[0.04%]	[0.59%]	[0.01%]
ที่อยู่อาศัย	0.00%	-0.03%	0.00%	0.12%	0.00%	0.00%	-0.10%	0.00%
	[0.00%]	[-0.05%]	[0.00%]	[0.26%]	[0.01%]	[0.00%]	[-0.16%]	[0.00%]
รวม	0.02%	-0.02%	0.00%	0.18%	0.01%	0.00%	-0.06%	0.00%
	[0.03%]	[-0.02%]	[0.00%]	[0.37%]	[0.01%]	[0.01%]	[-0.10%]	[0.00%]

*ตัวเลขใน [] คือกรณีแรงงานเคลื่อนย้ายได้สมบูรณ์

ที่มา: คำนวณโดยผู้วิจัย

เมื่ออนุญาตให้แรงงานมีทักษะสามารถเคลื่อนย้ายได้ระหว่างประเทศ ตารางที่ 3.5 และตารางที่ 3.6 แสดงถึงดุลยภาพการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศที่จะเกิดขึ้นระหว่างคู่ประเทศอาเซียนต่างๆ ในภาพรวมจะพบว่าประเทศที่จะเป็นผู้รับแรงงานมีทักษะย้ายถิ่นเข้าเข้าไปทำงานเพิ่มขึ้น ได้แก่ ประเทศสิงคโปร์ โดยจะเป็นผู้รับแรงงานมีทักษะเพิ่มขึ้นจากทุกประเทศในอาเซียน ในขณะที่การย้ายถิ่นการทำงาน ของแรงงานมีทักษะจากประเทศในกลุ่มอาเซียนไปยังเวียดนามและอาเซียนอื่นๆ จะมีแนวโน้มลดลงทุกคู่ เราจะเห็นได้ว่า ถึงแม้อนุญาตให้แรงงานมีทักษะสามารถเคลื่อนย้ายได้อย่างเสรีเพียงกลุ่มเดียว แต่ผลที่เกิดขึ้นจากการดุลยภาพของตลาดแรงงานระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป ยังส่งผลกระทบต่อ การเคลื่อนย้ายแรงงานไม่มีทักษะด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตาม ผลที่เกิดขึ้นต่อแรงงานไม่มีทักษะมีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ในส่วนต่อไป การศึกษาจะแสดงผลกระทบจากการอนุญาตให้ทั้งแรงงานมีทักษะและแรงงานไม่มีทักษะสามารถเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศได้โดยเสรี

ตารางที่ 3.5 แรงงานข้ามชาติมีทักษะ (เติบโตร้อยละ)

ไปยัง								
จาก	อินโดนีเซีย	มาเลเซีย	ฟิลิปปินส์	สิงคโปร์	ไทย	เวียดนาม	AEC อื่นๆ	อื่นๆ
	n.a.	2.59%	-7.87%	4.95%	0.59%	-10.03%	-19.15%	0.00%
อินโดนีเซีย	[n.a.]	[5.06%]	[-16.91%]	[9.43%]	[1.16%]	[-22.13%]	[-51.62%]	[-0.01%]
มาเลเซีย	-8.46%	n.a.	-14.12%	4.19%	-6.70%	-15.60%	-21.19%	-0.16%
	[-18.18%]	[n.a.]	[-32.85%]	[8.03%]	[-14.10%]	[-37.28%]	[-61.34%]	[-0.28%]
ฟิลิปปินส์	2.41%	4.13%	n.a.	5.24%	2.63%	-2.81%	-16.21%	-0.02%
	[4.74%]	[8.00%]	[n.a.]	[9.97%]	[5.15%]	[-5.77%]	[-40.42%]	[-0.03%]
สิงคโปร์	-19.80%	-16.78%	-21.45%	n.a.	-19.25%	-21.83%	-22.91%	0.44%
	[-54.13%]	[-42.39%]	[-63.03%]	[n.a.]	[-51.57%]	[-65.59%]	[-80.05%]	[0.92%]
ไทย	-2.15%	2.14%	-9.53%	4.98%	n.a.	-11.50%	-20.39%	0.02%
	[-4.37%]	[4.19%]	[-20.88%]	[9.50%]	[n.a.]	[-25.90%]	[-57.61%]	[0.06%]
เวียดนาม	2.90%	4.40%	0.82%	5.54%	3.39%	n.a.	-17.71%	-0.02%
	[5.70%]	[8.53%]	[1.65%]	[10.55%]	[6.62%]	[n.a.]	[-45.76%]	[-0.03%]
AEC อื่นๆ	4.81%	5.28%	3.12%	4.95%	4.48%	4.24%	0.00%	-0.58%
	[9.35%]	[10.21%]	[6.18%]	[9.47%]	[8.72%]	[8.27%]	[0.00%]	[-1.01%]
อื่นๆ	0.00%	0.16%	0.02%	-0.44%	-0.02%	0.02%	0.59%	0.00%
	[0.01%]	[0.28%]	[0.03%]	[-0.91%]	[-0.06%]	[0.03%]	[1.02%]	[0.00%]

*ตัวเลขใน [] คือกรณีแรงงานเคลื่อนย้ายได้สมบูรณ์

ที่มา: คำนวณโดยผู้วิจัย

ตารางที่ 3.6 แรงงานข้ามชาติไม่มีทักษะ (เติบโตร้อยละ)

ไปยัง								
จาก	อินโดนีเซีย	มาเลเซีย	ฟิลิปปินส์	สิงคโปร์	ไทย	เวียดนาม	AEC อื่นๆ	อื่นๆ
	n.a.	-0.01%	0.00%	0.04%	0.00%	0.00%	-0.01%	0.00%
อินโดนีเซีย	[n.a.]	[-0.01%]	[0.00%]	[0.09%]	[0.00%]	[0.00%]	[-0.02%]	[0.00%]
มาเลเซีย	0.01%	n.a.	0.00%	0.05%	0.01%	0.01%	-0.01%	0.00%
	[0.01%]	[n.a.]	[0.01%]	[0.10%]	[0.01%]	[0.01%]	[-0.02%]	[0.01%]
ฟิลิปปินส์	0.00%	0.00%	n.a.	0.04%	0.00%	0.00%	-0.01%	0.00%
	[0.00%]	[-0.01%]	[n.a.]	[0.09%]	[0.00%]	[0.00%]	[-0.02%]	[0.00%]
สิงคโปร์	-0.04%	-0.05%	-0.04%	n.a.	-0.04%	-0.04%	-0.06%	-0.04%
	[-0.09%]	[-0.10%]	[-0.09%]	[n.a.]	[-0.09%]	[-0.09%]	[-0.11%]	[-0.09%]
ไทย	0.00%	-0.01%	0.00%	0.04%	n.a.	0.00%	-0.01%	0.00%
	[0.00%]	[-0.01%]	[0.00%]	[0.09%]	[n.a.]	[0.00%]	[-0.03%]	[0.00%]
เวียดนาม	0.00%	-0.01%	0.00%	0.04%	0.00%	n.a.	-0.01%	0.00%
	[0.00%]	[-0.01%]	[0.00%]	[0.09%]	[0.00%]	[n.a.]	[-0.02%]	[0.00%]
AEC อื่นๆ	0.01%	0.01%	0.01%	0.06%	0.01%	0.01%	0.00%	0.01%
	[0.02%]	[0.02%]	[0.02%]	[0.11%]	[0.03%]	[0.02%]	[0.00%]	[0.02%]
อื่นๆ	0.00%	0.00%	0.00%	0.04%	0.00%	0.00%	-0.01%	0.00%
	[0.00%]	[-0.01%]	[0.00%]	[0.09%]	[0.00%]	[0.00%]	[-0.02%]	[0.00%]

*ตัวเลขใน [] คือกรณีแรงงานเคลื่อนย้ายได้สมบูรณ์

ที่มา: คำนวณโดยผู้วิจัย

เมื่อพิจารณาผลกระทบต่อการเคลื่อนย้ายแรงงานมีทักษะระหว่างประเทศของไทย ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า แรงงานมีทักษะของประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะย้ายออกไปทำงานที่สิงคโปร์ (เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.98) และมาเลเซีย (เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.14) มากขึ้นและจะย้ายออกไปทำงานในประเทศอื่นๆ ลดลง ทั้งนี้ แรงงานมีทักษะจากไทยจะย้ายออกไปทำงานในอาเซียนอื่นๆ และเวียดนามลดลงมากที่สุด (ลดลงร้อยละ 20.39 และร้อยละ 11.50 ตามลำดับ) ในทางตรงกันข้าม ประเทศไทยจะเป็นผู้รับแรงงานมีทักษะที่เพิ่มขึ้นจาก อาเซียนอื่นๆ (เพิ่มขึ้นร้อยละ 4.48) เวียดนาม (เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.39) ฟิลิปปินส์ (เพิ่มขึ้นร้อยละ 2.63) และอินโดนีเซีย (เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.59) ตามลำดับ

กรณีศึกษาที่ 2: ผลกระทบจากการเปิดให้แรงงานสามารถเคลื่อนย้ายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียน (Both Skilled and Unskilled)

ก) ผลกระทบในระดับมหภาค

ผลกระทบต่อดัชนีเศรษฐกิจมหภาคของประเทศต่างๆ จากการอนุญาตให้แรงงานทั้งที่มีทักษะและแรงงานไม่มีทักษะสามารถเคลื่อนย้ายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียน แสดงได้ในตารางที่ 3.7 โดยรวมจะพบว่าเมื่ออนุญาตให้แรงงานไม่มีทักษะสามารถย้ายถิ่นการทำงานระหว่างประเทศได้ด้วย ผลกระทบที่จะเพิ่มขึ้นมากกว่ากรณีที่อนุญาตให้เพียงแรงงานมีทักษะเคลื่อนย้ายได้เพียงกลุ่มเดียวอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม ลำดับประเทศที่จะได้รับประโยชน์ยังคงมีลักษณะคล้ายคลึงเหมือนเดิม ผลผลิตรวมจะเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญในสิงคโปร์ (เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.06) โดยประเทศไทยและมาเลเซียจะมีกิจกรรมเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย (เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.02 และร้อยละ 0.01 ตามลำดับ) ในทางตรงข้าม กิจกรรมการผลิตจะลดลงในประเทศอาเซียนอื่นๆ (ลดลงร้อยละ 0.47) เวียดนาม (ลดลงร้อยละ 0.02) ฟิลิปปินส์ (ลดลงร้อยละ 0.01) อินโดนีเซีย (ลดลงร้อยละ 0.01) การส่งออกและนำเข้าของประเทศต่างๆ ได้รับผลกระทบที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับการเปลี่ยนแปลงผลผลิตรวม โดยสิงคโปร์มีการเปลี่ยนแปลงทั้งส่งออกและนำเข้ามากที่สุด (เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.01 และร้อยละ 0.81 ตามลำดับ)

ผลกระทบต่อจำนวนแรงงานมีทักษะ แรงงานไม่มีทักษะ และการสะสมสินค้านำเข้ามีความสอดคล้องไปกับกิจกรรมการผลิตที่เปลี่ยนแปลงของประเทศต่างๆ เช่นกัน สิงคโปร์ ประเทศไทย และมาเลเซีย จะมีการใช้แรงงานไม่มีทักษะและสินค้านำเข้าในกระบวนการผลิตมากขึ้น อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสนใจว่า แรงงานมีทักษะในมาเลเซียจะเปลี่ยนแปลงลดลง นอกจากนั้น การใช้สินค้านำเข้าที่เพิ่มขึ้น จะเกิดขึ้นกับประเทศในกลุ่มอาเซียน (ยกเว้นประเทศอาเซียนอื่นๆ) เมื่อมีการอนุญาตให้แรงงานไม่มีทักษะสามารถเคลื่อนย้ายได้เพิ่มเติมมากขึ้น นั้นสะท้อนให้เห็นว่า โครงสร้างการผลิตของประเทศอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และเวียดนาม มีการใช้แรงงานไม่มีทักษะในกระบวนการผลิตคู่กับสินค้านำเข้ามากกว่าประเทศอื่นๆ โดยเปรียบเทียบ

เมื่อพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรสวัสดิการ (Social Welfare) ซึ่งสะท้อนถึง ธรรมชาติประโยชน์รวมของประชากรภายในประเทศ จะพบว่า การอนุญาตให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานทุก ประเภทภายในประเทศอาเซียน ก็ทำให้ส่วนใหญ่ได้รับผลในทางบวกทั้งสิ้น (ยกเว้นประเทศอาเซียนอื่นๆ) ประเทศที่จะได้ประโยชน์มากที่สุดเรียงตามลำดับได้แก่ สิงคโปร์ (ตัวแปรสวัสดิการเพิ่มขึ้น 942.6 ล้าน เหรียญสหรัฐ) อินโดนีเซีย (ตัวแปรสวัสดิการเพิ่มขึ้น 406.4 ล้านเหรียญสหรัฐ) มาเลเซีย (ตัวแปรสวัสดิการ เพิ่มขึ้น 205.5 ล้านเหรียญสหรัฐ) ประเทศไทย (ตัวแปรสวัสดิการเพิ่มขึ้น 16.0 ล้านเหรียญสหรัฐ) ฟิลิปปินส์ (ตัวแปรสวัสดิการเพิ่มขึ้น 4.4 ล้านเหรียญสหรัฐ) ตามลำดับ ทั้งนี้ ประเทศอาเซียนอื่นๆ จะ ได้รับผลกระทบในทางลบจากการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศดังกล่าว (ตัวแปรสวัสดิการลดลง 145.1 ล้านเหรียญสหรัฐ)

ตารางที่ 3.7 ผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงตัวแปรทางเศรษฐกิจมหภาค

ตัวแปร	อินโดนีเซีย	มาเลเซีย	ฟิลิปปินส์	สิงคโปร์	ไทย	เวียดนาม	AEC อื่นๆ	อื่นๆ
ผลผลิตรวม (GDP)	-0.01% [-0.01%]	0.01% [0.10%]	-0.01% [-0.02%]	1.06% [2.21%]	0.02% [0.06%]	-0.02% [-0.03%]	-0.47% [-0.81%]	0.00% [0.00%]
ส่งออก	-0.17% [-0.35%]	-0.01% [0.06%]	-0.05% [-0.11%]	1.01% [2.09%]	0.02% [0.05%]	-0.03% [-0.05%]	-0.46% [-0.81%]	0.00% [0.01%]
นำเข้า	0.11% [0.23%]	0.08% [0.23%]	0.01% [0.03%]	0.81% [1.69%]	0.03% [0.07%]	0.01% [0.02%]	-0.28% [-0.47%]	0.01% [0.01%]
แรงงานไม่มีทักษะ	-0.02% [-0.04%]	0.19% [0.62%]	-0.03% [-0.04%]	3.01% [6.34%]	0.06% [0.15%]	-0.05% [-0.08%]	-1.19% [-2.05%]	0.00% [0.00%]
แรงงานมีทักษะ	-0.01% [-0.01%]	-0.53% [-0.91%]	-0.05% [-0.08%]	1.60% [3.35%]	0.07% [0.18%]	-0.07% [-0.08%]	-1.78% [-3.05%]	0.00% [0.00%]
สินค้าทุน	0.02% [0.05%]	0.10% [0.32%]	0.01% [0.03%]	1.06% [2.21%]	0.03% [0.08%]	0.01% [0.03%]	-0.49% [-0.84%]	0.00% [0.00%]
สวัสดิการ (ล้านเหรียญสหรัฐ)	406.4 [828.0]	205.5 [530.5]	36.5 [78.5]	942.6 [2,057.9]	56.5 [141.0]	4.9 [16.6]	-145.1 [-244.3]	164.1 [389.7]

*ตัวเลขใน [] คือกรณีแรงงานเคลื่อนย้ายได้สมบูรณ์

ที่มา: คำนวณโดยผู้วิจัย

หากพิจารณาเฉพาะผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย ผลการศึกษาชี้ว่า การอนุญาตให้แรงงานไม่มี ทักษะสามารถเคลื่อนย้ายได้ด้วยจะส่งผลที่ดีขึ้นต่อประเทศไทย กล่าวคือ สวัสดิการจะเพิ่มขึ้นจาก 16.0 ล้านเหรียญสหรัฐในกรณีแรกมาเป็นการเพิ่มขึ้น 56.5 ล้านเหรียญสหรัฐ ส่วนผลกระทบต่อตัวแปรทาง เศรษฐกิจมหภาคอื่นๆ ก็สอดคล้องกัน คือมีแนวโน้มเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น แต่ผลไม่ได้เพิ่มขึ้นอย่างมี นัยสำคัญเหมือนกับประเทศอื่นในอาเซียน (เช่น อินโดนีเซีย และมาเลเซีย เป็นต้น)

ข) ผลกระทบรายภาคการผลิต

ตารางที่ 3.8 แสดงผลการศึกษาจากแบบจำลองต่อกิจกรรมการผลิตเป็นรายภาคการผลิต ของประเทศต่างๆ เมื่อเปรียบเทียบระหว่างประเทศ พบว่ากิจกรรมการผลิตในประเทศสิงคโปร์จะเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญในทุกภาคการผลิต โดยเฉพาะกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับภาคอุตสาหกรรมและการบริการจะได้รับผลในทางบวกมากที่สุด ได้แก่ บริการทางการเงินและธุรกิจ (เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.36) บริการสาธารณะ (เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.19) บริการขนส่งทางอากาศ (เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.14) และก่อสร้าง (เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.14) ในทางตรงกันข้าม ประเทศที่มีแนวโน้มที่กิจกรรมการผลิตจะเปลี่ยนแปลงลดลงมากที่สุด ได้แก่ ประเทศอาเซียนอื่นๆ โดยกิจกรรมการผลิตจะลดลงในทุกๆ ภาคการผลิต และเปลี่ยนแปลงมากที่สุดในการผลิตที่เกี่ยวข้องกับการบริการเช่นกัน ได้แก่ บริการสาธารณะ (ลดลงร้อยละ 0.91) และบริการทางการเงินและธุรกิจ (ลดลงร้อยละ 0.71) นอกจากนี้ ประเทศเวียดนามก็อาจได้รับผลกระทบในทางลบจากกิจกรรมการผลิตที่ลดลงเช่นกัน แต่ก็มีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

ตารางที่ 3.8 ผลผลิตรายภาคการผลิต (เติบโตร้อยละ)

สินค้า	อินโดนีเซีย	มาเลเซีย	ฟิลิปปินส์	สิงคโปร์	ไทย	เวียดนาม	AEC อื่นๆ	อื่นๆ
	-0.02%	0.02%	-0.01%	0.35%	0.01%	-0.02%	-0.30%	0.00%
เกษตรกรรม	[-0.03%]	[0.10%]	[-0.03%]	[0.72%]	[0.03%]	[-0.03%]	[-0.51%]	[0.00%]
อุตสาหกรรม	-0.09%	0.00%	-0.04%	1.08%	0.02%	-0.03%	-0.53%	0.00%
	[-0.17%]	[0.08%]	[-0.07%]	[2.23%]	[0.05%]	[-0.06%]	[-0.93%]	[0.00%]
โครงสร้างพื้นฐาน	0.01%	0.02%	0.00%	0.98%	0.02%	-0.02%	-0.50%	0.00%
	[0.02%]	[0.11%]	[0.00%]	[2.05%]	[0.06%]	[-0.03%]	[-0.86%]	[0.00%]
ก่อสร้าง	0.02%	0.06%	0.01%	1.14%	0.03%	0.01%	-0.51%	0.00%
	[0.05%]	[0.22%]	[0.03%]	[2.38%]	[0.07%]	[0.03%]	[-0.87%]	[0.00%]
การค้า	0.03%	0.03%	0.00%	1.04%	0.02%	-0.01%	-0.54%	0.00%
	[0.06%]	[0.15%]	[0.01%]	[2.17%]	[0.05%]	[-0.01%]	[-0.93%]	[0.00%]
สื่อสารและขนส่ง	-0.01%	-0.02%	0.00%	0.68%	0.02%	-0.01%	-0.46%	0.00%
	[-0.02%]	[0.04%]	[0.00%]	[1.41%]	[0.05%]	[-0.02%]	[-0.78%]	[0.00%]
บริการทางการเงินและธุรกิจ	0.02%	-0.04%	-0.01%	1.36%	0.02%	-0.07%	-0.71%	0.00%
	[0.05%]	[0.03%]	[-0.01%]	[2.85%]	[0.05%]	[-0.13%]	[-1.21%]	[0.00%]
บริการขนส่งทางอากาศ	0.05%	0.04%	0.01%	1.14%	0.02%	-0.04%	-0.55%	0.00%
	[0.10%]	[0.21%]	[0.02%]	[2.40%]	[0.06%]	[-0.06%]	[-0.93%]	[0.00%]
บริการสาธารณะ	0.08%	-0.09%	0.00%	1.19%	0.05%	-0.03%	-0.91%	0.00%
	[0.17%]	[-0.05%]	[0.01%]	[2.53%]	[0.12%]	[-0.03%]	[-1.56%]	[0.00%]
ที่อยู่อาศัย	0.10%	0.12%	0.03%	0.25%	0.02%	0.01%	-0.33%	0.00%
	[0.21%]	[0.29%]	[0.06%]	[0.58%]	[0.04%]	[0.02%]	[-0.54%]	[0.00%]

*ตัวเลขใน [] คือกรณีแรงงานเคลื่อนย้ายได้สมบูรณ์

ที่มา: คำนวณโดยผู้วิจัย

สำหรับผลกระทบต่อกิจกรรมการผลิตรายภาคของประเทศไทยจะพบว่าแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นทุกภาคการผลิต กิจกรรมที่เพิ่มขึ้นมากกว่าโดยเปรียบเทียบจะเกิดขึ้นในบริการสาธารณะ (เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.05) และก่อสร้าง (เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.03) หากเปรียบเทียบกับกรณีฐานที่อนุญาตให้เพียงแต่แรงงานมีทักษะสามารถเคลื่อนย้ายได้เพียงกลุ่มเดียว ผลการศึกษาชี้ว่า ประเทศไทยจะได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากขึ้น หากอนุญาตให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานไม่มีทักษะด้วย

ตารางที่ 3.9 และตารางที่ 3.10 แสดงถึงผลกระทบต่อการส่งออกและการนำเข้าเป็นรายภาคการผลิตซึ่งเป็นผลต่อเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการผลิตและการใช้ปัจจัยการผลิตของแต่ละประเทศ ผลการศึกษาพบว่า การส่งออกรายภาคการผลิตของแต่ละประเทศจะเปลี่ยนแปลงแตกต่างกันไป การส่งออกจากสิงคโปร์จะเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นในทุกภาคการผลิต ในขณะที่ประเทศไทยจะมการส่งออกเพิ่มขึ้นรองลงมา ในขณะที่อินโดนีเซียมีการส่งออกในเกษตรกรรมเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.02 และที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.01 มาเลเซียจะการส่งออกในเกษตรกรรมเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.13 ในที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.03 และในอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.01

สำหรับประเทศไทย จะมีการส่งออกในสินค้าเกษตรกรรมลดลงพร้อมกับการนำเข้าที่เพิ่มขึ้น (ในอัตราร้อยละ 0.03 และร้อยละ 0.06) การเปลี่ยนแปลงการส่งออกจะเพิ่มมากขึ้นที่สุดในบริการสาธารณะ (เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.11) บริการขนส่งทางอากาศ (เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.04) และโครงสร้างพื้นฐาน (เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.03)

ตารางที่ 3.9 ปริมาณการส่งออก (เดบโตร้อยละ)

ประเทศ								
สินค้า	อินโดนีเซีย	มาเลเซีย	ฟิลิปปินส์	สิงคโปร์	ไทย	เวียดนาม	AEC อื่นๆ	อื่นๆ
	0.02%	0.13%	0.01%	0.13%	-0.03%	0.01%	0.64%	0.00%
เกษตรกรรม	[0.05%]	[0.17%]	[0.01%]	[0.26%]	[-0.08%]	[0.00%]	[1.10%]	[0.01%]
อุตสาหกรรม	-0.18%	0.01%	-0.05%	0.98%	0.02%	-0.03%	-0.53%	0.01%
	[-0.36%]	[0.10%]	[-0.10%]	[2.03%]	[0.05%]	[-0.04%]	[-0.93%]	[0.01%]
โครงสร้างพื้นฐาน	-0.12%	-0.14%	-0.02%	0.28%	0.03%	-0.07%	-0.23%	0.02%
	[-0.24%]	[-0.31%]	[-0.03%]	[0.57%]	[0.07%]	[-0.10%]	[-0.37%]	[0.04%]
ก่อสร้าง	-0.15%	-0.03%	-0.08%	2.28%	0.01%	-0.05%	-0.84%	-0.01%
	[-0.30%]	[0.09%]	[-0.16%]	[4.74%]	[0.02%]	[-0.09%]	[-1.46%]	[-0.01%]
การค้า	-0.18%	-0.06%	-0.07%	1.32%	0.01%	-0.07%	-1.16%	0.01%
	[-0.37%]	[-0.01%]	[-0.15%]	[2.73%]	[0.01%]	[-0.13%]	[-2.00%]	[0.02%]
สื่อสารและขนส่ง	-0.14%	-0.08%	-0.05%	0.47%	0.01%	-0.01%	-0.34%	0.00%
	[-0.28%]	[-0.10%]	[-0.10%]	[0.98%]	[0.03%]	[-0.02%]	[-0.59%]	[0.00%]
บริการทางการเงิน และธุรกิจ	-0.20%	-0.24%	-0.11%	1.59%	0.02%	-0.12%	-1.11%	-0.01%
	[-0.40%]	[-0.35%]	[-0.21%]	[3.30%]	[0.05%]	[-0.21%]	[-1.93%]	[-0.02%]
บริการสหธนาคาร	-0.19%	-0.22%	-0.09%	1.80%	0.04%	-0.10%	-1.00%	0.01%
	[-0.37%]	[-0.23%]	[-0.18%]	[3.74%]	[0.08%]	[-0.17%]	[-1.72%]	[0.02%]
บริการสาธารณะ	-0.21%	-0.41%	-0.18%	2.82%	0.11%	-0.14%	-2.11%	-0.01%
	[-0.42%]	[-0.65%]	[-0.34%]	[5.89%]	[0.26%]	[-0.23%]	[-3.64%]	[-0.01%]
ที่อยู่อาศัย	0.01%	0.03%	0.01%	0.55%	0.02%	-0.01%	-0.35%	0.00%
	[0.02%]	[0.13%]	[0.03%]	[1.18%]	[0.04%]	[-0.01%]	[-0.59%]	[0.00%]
รวม	-0.17%	-0.01%	-0.05%	1.01%	0.02%	-0.03%	-0.46%	0.00%
	[-0.35%]	[0.06%]	[-0.11%]	[2.09%]	[0.05%]	[-0.05%]	[-0.81%]	[0.01%]

*ตัวเลขใน [] คือกรณีแรงงานเคลื่อนย้ายได้สมบูรณ์

ที่มา: คำนวณโดยผู้วิจัย

ตารางที่ 3.10 ปริมาณการนำเข้า (เติบโตร้อยละ)

ประเทศ								
สินค้า	อินโดนีเซีย	มาเลเซีย	ฟิลิปปินส์	สิงคโปร์	ไทย	เวียดนาม	AEC อื่นๆ	อื่นๆ
	-0.02%	0.04%	-0.01%	0.63%	0.06%	0.00%	-0.77%	0.00%
เกษตรกรรม	[-0.04%]	[0.20%]	[-0.01%]	[1.34%]	[0.14%]	[0.01%]	[-1.33%]	[0.01%]
อุตสาหกรรม	0.12%	0.08%	0.01%	0.88%	0.03%	0.00%	-0.31%	0.00%
	[0.25%]	[0.23%]	[0.02%]	[1.84%]	[0.06%]	[0.02%]	[-0.51%]	[0.01%]
โครงสร้างพื้นฐาน	0.08%	0.15%	0.03%	0.95%	-0.01%	0.06%	-0.32%	0.00%
	[0.16%]	[0.39%]	[0.06%]	[2.00%]	[-0.02%]	[0.11%]	[-0.53%]	[0.00%]
ก่อสร้าง	0.09%	0.04%	0.06%	0.22%	0.03%	0.02%	-0.09%	0.01%
	[0.19%]	[0.12%]	[0.13%]	[0.47%]	[0.08%]	[0.05%]	[-0.14%]	[0.02%]
การค้า	0.20%	0.16%	0.06%	0.84%	0.04%	0.05%	0.10%	0.02%
	[0.41%]	[0.35%]	[0.12%]	[1.76%]	[0.10%]	[0.11%]	[0.19%]	[0.04%]
สื่อสารและขนส่ง	0.11%	0.05%	0.05%	0.48%	0.02%	0.00%	-0.30%	0.01%
	[0.21%]	[0.16%]	[0.10%]	[1.00%]	[0.06%]	[0.01%]	[-0.50%]	[0.01%]
บริการทางการเงิน และธุรกิจ	0.09%	0.12%	0.07%	0.67%	0.03%	0.02%	-0.12%	0.02%
	[0.19%]	[0.30%]	[0.14%]	[1.40%]	[0.08%]	[0.05%]	[-0.19%]	[0.04%]
บริการสหนาการ	0.19%	0.20%	0.04%	0.71%	0.02%	0.03%	0.02%	0.01%
	[0.39%]	[0.40%]	[0.08%]	[1.50%]	[0.05%]	[0.06%]	[0.05%]	[0.02%]
บริการสาธารณะ	0.21%	0.23%	0.11%	0.21%	0.00%	0.06%	0.29%	0.01%
	[0.42%]	[0.48%]	[0.22%]	[0.47%]	[0.00%]	[0.11%]	[0.52%]	[0.02%]
ที่อยู่อาศัย	0.01%	0.03%	0.01%	0.55%	0.02%	-0.01%	-0.35%	0.00%
	[0.02%]	[0.13%]	[0.03%]	[1.18%]	[0.04%]	[-0.01%]	[-0.59%]	[0.00%]
รวม	0.11%	0.08%	0.01%	0.81%	0.03%	0.01%	-0.28%	0.01%
	[0.23%]	[0.23%]	[0.03%]	[1.69%]	[0.07%]	[0.02%]	[-0.47%]	[0.01%]

*ตัวเลขใน [] คือกรณีแรงงานเคลื่อนย้ายได้สมบูรณ์

ที่มา: คำนวณโดยผู้วิจัย

ตารางที่ 3.11 และตารางที่ 3.12 แสดงถึงการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศที่จะเกิดขึ้นระหว่างคู่ประเทศอาเซียนต่างๆ เมื่ออนุญาตให้ทั้งแรงงานมีทักษะและแรงงานไม่มีทักษะสามารถเคลื่อนย้ายอย่างเสรีในกลุ่มประเทศอาเซียน เมื่อเปรียบเทียบการเคลื่อนย้ายแรงงานมีทักษะในดุลยภาพในกรณีนี้ กับกรณีที่ผ่านมา จะพบว่าการเคลื่อนย้ายแรงงานของแรงงานมีทักษะที่จะเกิดขึ้นมากมามาก ไกล่เคียงกันมาก อย่างไรก็ตาม แรงงานไม่มีทักษะจะมีการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนย้ายอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ สิงคโปร์จะยังคงเป็นผู้รับแรงงานที่ไม่มีทักษะที่สำคัญจากประเทศต่างๆ ในอาเซียน นอกจากนั้น มาเลเซีย และประเทศไทย จะเป็นผู้รับแรงงานไม่มีทักษะที่สำคัญรองลงมา (ทั้งนี้ มาเลเซียจะเป็นผู้รับจากสิงคโปร์ ลดลง ในขณะที่ประเทศไทยจะเป็นผู้รับจากมาเลเซียและสิงคโปร์ลดลง) ในทางตรงกันข้าม ประเทศที่จะเป็นผู้ส่งออกแรงงานไม่มีทักษะจะได้แก่เวียดนามและอาเซียนอื่นๆ

ตารางที่ 3.11 แรงงานข้ามชาติมีทักษะ (เติบโตร้อยละ)

ไปยัง								
จาก	อินโดนีเซีย	มาเลเซีย	ฟิลิปปินส์	สิงคโปร์	ไทย	เวียดนาม	AEC อื่นๆ	อื่นๆ
	n.a.	2.60%	-7.87%	5.07%	0.58%	-10.04%	-19.20%	-0.02%
อินโดนีเซีย	[n.a.]	[5.09%]	[-16.92%]	[9.69%]	[1.15%]	[-22.15%]	[-51.68%]	[-0.03%]
	-8.47%	n.a.	-14.14%	4.30%	-6.71%	-15.61%	-21.24%	-0.18%
มาเลเซีย	[-18.20%]	[n.a.]	[-32.88%]	[8.26%]	[-14.14%]	[-37.31%]	[-61.40%]	[-0.33%]
	2.42%	4.14%	n.a.	5.36%	2.63%	-2.82%	-16.26%	-0.03%
ฟิลิปปินส์	[4.76%]	[8.05%]	[n.a.]	[10.25%]	[5.15%]	[-5.77%]	[-40.48%]	[-0.05%]
	-19.89%	-16.87%	-21.54%	n.a.	-19.35%	-21.93%	-23.05%	0.32%
สิงคโปร์	[-54.23%]	[-42.51%]	[-63.12%]	[n.a.]	[-51.73%]	[-65.68%]	[-80.12%]	[0.66%]
	-2.14%	2.16%	-9.52%	5.10%	n.a.	-11.51%	-20.43%	0.02%
ไทย	[-4.36%]	[4.24%]	[-20.88%]	[9.78%]	[n.a.]	[-25.90%]	[-57.65%]	[0.04%]
	2.91%	4.42%	0.83%	5.67%	3.39%	n.a.	-17.76%	-0.03%
เวียดนาม	[5.72%]	[8.58%]	[1.66%]	[10.83%]	[6.63%]	[n.a.]	[-45.81%]	[-0.04%]
	4.88%	5.36%	3.18%	5.14%	4.54%	4.29%	0.00%	-0.53%
AEC อื่นๆ	[9.47%]	[10.37%]	[6.29%]	[9.86%]	[8.83%]	[8.37%]	[0.00%]	[-0.92%]
	0.02%	0.18%	0.03%	-0.32%	-0.02%	0.03%	0.54%	0.00%
อื่นๆ	[0.03%]	[0.33%]	[0.05%]	[-0.65%]	[-0.04%]	[0.04%]	[0.93%]	[0.00%]

*ตัวเลขใน [] คือกรณีแรงงานเคลื่อนย้ายได้สมบูรณ์

ที่มา: คำนวณโดยผู้วิจัย

ตารางที่ 3.12 แรงงานข้ามชาติไม่มีทักษะ (เติบโตร้อยละ)

ไปยัง								
จาก	อินโดนีเซีย	มาเลเซีย	ฟิลิปปินส์	สิงคโปร์	ไทย	เวียดนาม	AEC อื่นๆ	อื่นๆ
	n.a.	4.76%	-1.85%	5.27%	1.46%	-12.52%	-15.10%	-0.01%
อินโดนีเซีย	[n.a.]	[9.14%]	[-3.74%]	[9.93%]	[2.89%]	[-28.57%]	[-36.54%]	[-0.02%]
	-17.14%	n.a.	-17.84%	4.12%	-15.00%	-21.31%	-21.80%	0.05%
มาเลเซีย	[-42.63%]	[n.a.]	[-45.16%]	[7.89%]	[-35.65%]	[-60.64%]	[-65.34%]	[0.16%]
	0.62%	4.76%	n.a.	5.27%	1.92%	-11.32%	-14.16%	-0.01%
ฟิลิปปินส์	[1.23%]	[9.14%]	[n.a.]	[9.93%]	[3.79%]	[-25.38%]	[-33.69%]	[-0.02%]
	-22.09%	-16.85%	-22.26%	n.a.	-21.57%	-23.04%	-22.93%	0.72%
สิงคโปร์	[-68.89%]	[-42.76%]	[-70.29%]	[n.a.]	[-64.91%]	[-78.85%]	[-81.52%]	[1.50%]
	-4.63%	4.22%	-6.18%	5.29%	n.a.	-15.14%	-17.94%	0.01%
ไทย	[-9.63%]	[8.12%]	[-13.04%]	[9.99%]	[n.a.]	[-36.11%]	[-46.30%]	[0.03%]
	3.70%	5.65%	3.17%	5.57%	4.22%	n.a.	-3.34%	-0.02%
เวียดนาม	[7.21%]	[10.80%]	[6.20%]	[10.49%]	[8.18%]	[n.a.]	[-7.04%]	[-0.04%]
	3.85%	5.56%	3.85%	5.17%	4.39%	1.10%	0.00%	-0.40%
AEC อื่นๆ	[7.54%]	[10.65%]	[7.53%]	[9.77%]	[8.55%]	[2.27%]	[0.00%]	[-0.69%]
	0.01%	-0.05%	0.01%	-0.72%	-0.01%	0.02%	0.40%	0.00%
อื่นๆ	[0.02%]	[-0.16%]	[0.02%]	[-1.48%]	[-0.03%]	[0.04%]	[0.70%]	[0.00%]

*ตัวเลขใน [] คือกรณีแรงงานเคลื่อนย้ายได้สมบูรณ์

ที่มา: คำนวณโดยผู้วิจัย

เมื่อพิจารณาผลกระทบต่อการเคลื่อนย้ายแรงงานไม่มีทักษะของประเทศไทย ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า แรงงานไม่มีทักษะของประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะย้ายออกไปทำงานที่สิงคโปร์และมาเลเซียมากขึ้น (เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.29 และ 4.22 ตามลำดับ) แต่ย้ายออกไปทำงานในประเทศอื่นๆ ลดลง ทั้งนี้ แรงงานไม่มีทักษะจากอาเซียนอื่นๆ (เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.39) เวียดนาม (เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.22) ฟิลิปปินส์ (เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.92) และอินโดนีเซีย (เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.46) จะย้ายเข้ามาทำงานในประเทศไทยเพิ่มขึ้นมากที่สุดตามลำดับ

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

จากที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น ข้อตกลงในเรื่องการเคลื่อนย้ายแรงงานในกลุ่มประเทศอาเซียนนั้นจะเริ่มดำเนินการหลังจากมีการรวมกลุ่มเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี พ.ศ.2558 ซึ่งหมายความว่ากระบวนการการขับเคลื่อนย้ายแรงงานได้เริ่มดำเนินการแล้วตั้งแต่มีการเจรจา และจะเริ่มเป็นรูปเป็นร่างมากยิ่งขึ้นในปี พ.ศ.2558 แน่นอนว่าการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นนั้นมีทั้งข้อดีและข้อเสีย และหลายฝ่ายต่างเห็นว่าการเคลื่อนย้ายแรงงานมีทักษะนั้นน่าจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศมากกว่า แต่เนื่องจากแรงงานมีทักษะ หรือแรงงานวิชาชีพดังกล่าวนี้มีข้อจำกัดในการเคลื่อนย้ายหลาย ๆ ด้าน เช่น ทางด้านภาษา ขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรม เป็นต้น ซึ่งข้อจำกัดดังกล่าวจะเป็นตัวแปรสำคัญในการกำหนดว่า แนวนโยบายการเคลื่อนย้ายแรงงานดังกล่าว จะดำเนินไปได้มากน้อยแค่ไหน

แม้ว่าผลการศึกษาหลักของงานวิจัยฉบับนี้จะเน้นในเรื่องการประเมินผลกระทบในเชิงปริมาณดังที่แสดงไว้แล้วในผลข้างต้น การรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์เชิงคุณภาพก็เป็นสิ่งที่ไม่สามารถละเลยได้ ดังนั้นวิเคราะห์ในส่วนนี้ จึงเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อตอบคำถามถึงศักยภาพ ผลดี ผลเสีย และข้อจำกัด ตามมุมมองของแต่ละอาชีพที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ผลการศึกษาในส่วนนี้จะเน้นถึงการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจากผลการศึกษาที่ผ่านมา ประกอบกับการสัมภาษณ์กลุ่มตัวแทนวิชาชีพต่าง ๆ ที่อยู่ภายใต้ข้อตกลงการเคลื่อนย้ายแรงงานของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ผลที่ได้รับจากการวิเคราะห์ข้อมูลจะให้ภาพเชิงลึกที่เพิ่มเติมจากวัตถุประสงค์หลักของงานวิจัยฉบับนี้ได้เป็นอย่างดี

3.2.1 ข้อตกลงและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง

กรอบความตกลงการเปิดเสรีการค้าบริการของอาเซียน (AFAS) ได้ให้ความสำคัญต่อการรวมกลุ่มสาขาบริการโดยรวมในอาเซียน และการเคลื่อนย้ายแรงงานวิชาชีพ (Mode 4) โดยประเทศสมาชิกอาเซียนได้มีการจัดทำข้อตกลงว่าด้วยการยอมรับร่วม (MRAs) ซึ่งเป็นข้อตกลงที่ระบุถึงคุณสมบัติของนักวิชาชีพที่สำคัญต่างๆ อาทิ คุณสมบัติด้านการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน การขึ้นทะเบียนวิชาชีพหรือ

ได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ คุณสมบัติที่สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง (Continuing Professional Development: PD) และใบรับรองจากสภาวิชาชีพว่าไม่มีประวัติฝ่าฝืนมาตรฐานด้านเทคนิควิชาชีพและจริยธรรมในการประกอบอาชีพ เป็นต้น เพื่อเป็นเงื่อนไขในการได้รับอนุญาตให้ทำงานในประเทศสมาชิกอาเซียนอื่นๆ

นักวิชาชีพที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดข้างต้น สามารถจดทะเบียนหรือขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพในประเทศสมาชิกอาเซียนได้อย่างเสรี โดยต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบภายในของประเทศนั้นๆ และนักวิชาชีพต่างชาติที่ขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพในประเทศอื่นๆ ต้องผ่านการประเมินและอยู่ภายใต้การดูแลของหน่วยงานกำกับดูแลในประเทศที่รับเข้าทำงาน และได้รับการปฏิบัติต่อเยี่ยงคนชาตินั้นๆ แต่ก็ได้ไม่ได้รับการยอมรับโดยอัตโนมัติ ปัจจุบันประเทศสมาชิกอาเซียนได้มีการจัดทำข้อตกลงยอมรับร่วมกันในคุณสมบัตินักวิชาชีพอาเซียนจำนวน 7 สาขา และ 1 กลุ่มธุรกิจ (การท่องเที่ยว) ได้แก่ วิศวกรรม (Engineering Services) พยาบาล (Nursing Services) สถาปนิก (Architectural Services) นักสำรวจ (Surveying Qualifications) แพทย์ (Medical Practitioners) ทันตแพทย์ (Dental Practitioners) และ นักบัญชี (Accountancy Services) รวมถึง 32 ตำแหน่งงานกลุ่มท่องเที่ยว (ตารางที่ 3.13)

ตารางที่ 3.13 ข้อตกลงว่าด้วยการยอมรับร่วม (MRA) ในสาขาวิชาชีพของอาเซียน

ข้อตกลงฯ (MRA)	การลงนาม
1.ข้อตกลงว่าด้วยการยอมรับร่วมในสาขาบริการวิชาชีพวิศวกรรม (ASEAN MRA on Engineering Services)	9 ธันวาคม 2548 ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ มาเลเซีย
2.ข้อตกลงว่าด้วยการยอมรับร่วมในสาขาบริการวิชาชีพพยาบาล (ASEAN MRA on Nursing Services)	8 ธันวาคม 2549 ณ เมืองเซบู ฟิลิปปินส์
3.ข้อตกลงว่าด้วยการยอมรับร่วมในสาขาบริการวิชาชีพสถาปัตยกรรม (ASEAN MRA on Architectural Services)	19 พฤศจิกายน 2550 ณ สิงคโปร์
4.กรอบความตกลงว่าด้วยการยอมรับร่วมในคุณสมบัติวิชาชีพด้านการสำรวจ (ASEAN Framework Arrangement for the Mutual Recognition of Surveying Qualifications)	19 พฤศจิกายน 2550 ณ สิงคโปร์
5.กรอบความตกลงว่าด้วยข้อตกลงการยอมรับร่วมในสาขาบริการวิชาชีพบัญชี (ASEAN MRA Framework on Accountancy Services)	26 กุมภาพันธ์ 2552 ณ จังหวัดเพชรบุรี
6.ข้อตกลงว่าด้วยการยอมรับร่วมในสาขาบริการวิชาชีพแพทย์ (ASEAN MRA on Medical Practitioners)	26 กุมภาพันธ์ 2552 ณ จังหวัดเพชรบุรี
7.ข้อตกลงว่าด้วยการยอมรับร่วมในสาขาบริการวิชาชีพทันตแพทย์ (ASEAN MRA on Dental Practitioners)	26 กุมภาพันธ์ 2552 ณ จังหวัดเพชรบุรี
8.ข้อตกลงว่าด้วยการยอมรับร่วมในสาขาบริการวิชาชีพท่องเที่ยว (ASEAN MRA Framework on Tourism Professionals)	ครั้งที่ 1 9 มกราคม 2552 (ยกเว้นไทย) ณ กรุงเทพมหานคร ครั้งที่ 2 9 พฤศจิกายน 2555 ไทยลงนาม ณ กรุงเทพมหานคร

ที่มา: สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และคณะ, 2555.

รายละเอียดของข้อตกลงว่าด้วยการยอมรับร่วมในแต่ละสาขาวิชาชีพ เปรียบเทียบกับกฎระเบียบภายในของไทย ดังปรากฏในตารางที่ 3.14

ตารางที่ 3.14 เปรียบเทียบข้อกำหนดตาม MRA และ กฎระเบียบภายในของไทยในแต่ละสาขาวิชาชีพ

วิชาชีพ	ข้อกำหนดตาม MRA	กฎระเบียบภายในของไทย
วิศวกร	วิศวกรที่จะขอขึ้นทะเบียนเป็นวิศวกรวิชาชีพอาเซียน (ASEAN chartered professional engineer) ต้องมีคุณสมบัติดังนี้ 1. จบการศึกษาด้านวิศวกรรมศาสตร์จากสถาบันที่ได้รับการยอมรับ หรือประเมินว่ามีความสามารถเทียบเท่า 2. ขึ้นทะเบียนวิชาชีพหรือได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพในประเทศจากสภาวิชาชีพหรือคณะกรรมการกำกับดูแล (Monitoring Committee) 3. มีประสบการณ์ทำงานอย่างน้อย 7 ปีนับจากจบการศึกษา โดยในระหว่างนั้นต้องเคยรับผิดชอบโครงการสำคัญอย่างน้อย 2 ปี 4. มีคุณสมบัติสอดคล้องกับนโยบายกลไกการพัฒนาวิชาชีพวิศวกรรมอย่างต่อเนื่อง (Continuing Professional Development: CPD) ของประเทศตนเองในระดับที่น่าพอใจ 5. ได้ใบรับรองจากสภาวิชาชีพในประเทศของตนว่าไม่มีประวัติฝ่าฝืนมาตรฐานด้านเทคนิค วิชาชีพ และจริยธรรมสำหรับการประกอบอาชีพวิศวกรทั้งภายในและนอกประเทศ ทั้งนี้ วิศวกรวิชาชีพอาเซียนที่จะประกอบอาชีพในประเทศอาเซียนอื่นต้องขอขึ้นทะเบียนกับสภาวิชาชีพของประเทศนั้นๆ เพื่อประกอบอาชีพในฐานะวิศวกรวิชาชีพต่างด้าวจดทะเบียน (Registered Foreign Professional Engineer) และต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบภายในของประเทศนั้นๆ ด้วย	วิศวกรวิชาชีพอาเซียนซึ่งได้ขึ้นทะเบียนเป็นวิศวกรวิชาชีพต่างด้าวจดทะเบียนกับสภาวิศวกรของไทยแล้วนั้น จะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบภายในของประเทศไทย ได้แก่ 1. วิศวกรวิชาชีพต่างด้าวจดทะเบียนไม่สามารถประกอบอาชีพโดยลำพังได้ แต่จะต้องทำงานร่วมกับวิศวกรไทยที่ได้รับใบอนุญาตเท่านั้น เนื่องจากพระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542 กำหนดให้วิศวกรที่มีใบอนุญาตระดับสามัญ วิศวกรหรือผู้ทรงคุณวุฒิเท่านั้นที่สามารถลงนามรับรองงานวิศวกรรมได้ 2. วิศวกรวิชาชีพต่างด้าวจดทะเบียนที่ต้องการประกอบอาชีพโดยลำพังต้องได้รับการประเมินเพิ่มเติมโดยสภาวิศวกร ว่าสามารถเข้าใจมาตรฐานการปฏิบัติวิชาชีพ (codes of practice) ซึ่งเป็นภาษาไทย รวมถึงข้อบังคับต่างๆ ได้อย่างถ่องแท้และนำมาปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิชาชีพ	ข้อกำหนดตาม MRA	กฎระเบียบภายในของไทย
พยาบาล	พยาบาลชาติอาเซียนที่จะขอขึ้นทะเบียนหรือรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพการพยาบาลจากประเทศอาเซียนอื่นต้องมีคุณสมบัติดังนี้ 1. มีคุณวุฒิด้านการพยาบาล 2. ลงทะเบียนวิชาชีพ หรือได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพในประเทศ หรือมีเอกสารรับรองที่เกี่ยวข้อง 3. มีประสบการณ์ทำงานต่อเนื่องอย่างน้อย 3 ปีก่อนการยื่นขอขึ้นทะเบียนหรือใบอนุญาต 4. มีคุณสมบัติสอดคล้องกับนโยบายกลไกการพัฒนาวิชาชีพการพยาบาลอย่างต่อเนื่องของประเทศตนเองในระดับที่น่าพอใจ 5. ได้ใบรับรองจากสภาการพยาบาลในประเทศของตนว่าไม่มีประวัติฝ่าฝืนมาตรฐานด้านเทคนิค วิชาชีพและจริยธรรมสำหรับการประกอบอาชีพพยาบาลทั้งภายในและนอกประเทศ 6. มีคุณสมบัติสอดคล้องกับข้อกำหนดอื่นๆ ของประเทศสมาชิกอาเซียนที่ไปขอขึ้นทะเบียนหรือใบอนุญาต ทั้งนี้ พยาบาลสัญชาติอาเซียนที่ได้ขึ้นทะเบียนหรือมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพการพยาบาลของประเทศอาเซียนอื่นจะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบภายในของประเทศนั้นๆ ด้วย	พยาบาลสัญชาติอาเซียนที่จะขอขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลในประเทศไทยต้องมีคุณสมบัติดังนี้ 1. เป็นสมาชิกสามัญสภาการพยาบาล โดยมีคุณสมบัติ คือ มีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปี บริบูรณ์ มีความรู้ในวิชาชีพการพยาบาลหรือการผดุงครรภ์ ไม่เป็นผู้ประพฤติดีเสียหาย และไม่เป็นผู้มีจิตฟั่นเฟือนหรือไม่เป็นโรคที่กำหนดโดยสภาการพยาบาล 2. ต้องสอบความรู้โดยใช้ข้อสอบและเขียนคำตอบเป็นภาษาไทย และต้องมีผลทดสอบผ่านทุกรายวิชา 3. สำเร็จการศึกษาได้รับปริญญา ประกาศนียบัตรเทียบเท่าปริญญา หรือประกาศนียบัตรในสาขาการพยาบาลจากสถาบันการศึกษาในประเทศไทยที่คณะกรรมการรับรอง หรือจากสถาบันการศึกษาในต่างประเทศ ซึ่งคณะกรรมการได้ตรวจสอบแล้ว 4. ผู้ขอขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตซึ่งจบการศึกษาจากต่างประเทศ จะต้องเป็นผู้ได้รับอนุญาตให้เป็นผู้ประกอบวิชาชีพในประเทศดังกล่าวด้วย เว้นแต่เป็นผู้มีสัญชาติไทย
สถาปนิก	สถาปนิกชาติอาเซียนที่จะขอขึ้นทะเบียนเป็นสถาปนิกอาเซียน (ASEAN architect) ต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้ 1. จบการศึกษาด้านสถาปัตยกรรมศาสตร์จากสถาบันที่ได้รับการยอมรับอย่างน้อย 5 ปี	สถาปนิกอาเซียนซึ่งได้ขึ้นทะเบียนเป็นสถาปนิกต่างด้าวจดทะเบียนกับสภาสถาปนิกของไทยแล้วนั้น จะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบภายในของประเทศไทยได้แก่

วิชาชีพ	ข้อกำหนดตาม MRA	กฎระเบียบภายในของไทย
	หรือประเมินว่ามีความสามารถเทียบเท่า 2. ขึ้นทะเบียนวิชาชีพหรือได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพในประเทศตนเองจากสภาวิชาชีพหรือคณะกรรมการกำกับดูแล 3. มีประสบการณ์การทำงานต่อเนื่องอย่างน้อย 10 ปีนับจากจบการศึกษา 4. มีประสบการณ์การทำงานหลังจากลงทะเบียนวิชาชีพหรือได้รับใบอนุญาตอย่างน้อย 5 ปี โดยในระหว่างนั้นต้องเคยรับผิดชอบโครงการสำคัญอย่างน้อย 2 ปี 5. มีคุณสมบัติสอดคล้องกับนโยบายกลไกการพัฒนาวิชาชีพสถาปัตยกรรมอย่างต่อเนื่องของประเทศในระดับที่น่าพอใจ 6. ได้ใบรับรองจากสภาวิชาชีพในประเทศว่าไม่มีประวัติฝ่าฝืนมาตรฐานด้านเทคนิควิชาชีพ และจริยธรรมสำหรับการประกอบอาชีพสถาปนิกทั้งภายในและนอกประเทศ ทั้งนี้ สถาปนิกอาเซียนที่จะประกอบวิชาชีพในประเทศอื่นต้องขอขึ้นทะเบียนกับสภาวิชาชีพของประเทศนั้นๆ เพื่อประกอบอาชีพในฐานะสถาปนิกต่างด้าวจดทะเบียน (Registered Foreign Architect) และต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบภายในของประเทศนั้นๆ ด้วย	1. สถาปนิกต่างด้าวจดทะเบียนไม่สามารถประกอบอาชีพโดยลำพังได้ แต่จะต้องทำงานร่วมกับสถาปนิกไทยที่ได้รับมอบหมาย เนื่องจากกฎหมายไทยกำหนดให้สถาปนิกไทยเท่านั้นที่สามารถลงนามรับรองงานสถาปัตยกรรมได้ 2. สถาปนิกต่างด้าวจดทะเบียนที่ต้องการประกอบอาชีพโดยลำพังต้องได้รับการประเมินเพิ่มเติมโดยสภาวิชาชีพ ว่าสามารถเข้าใจมาตรฐานการปฏิบัติวิชาชีพ ซึ่งเป็นภาษาไทย รวมถึงข้อบังคับต่างๆ ได้อย่างถ่องแท้และนำมาปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ
นักสำรวจ	ข้อตกลงเป็นเพียงกรอบแนวทางเพื่ออำนวยความสะดวกสำหรับการย้ายไปประกอบวิชาชีพนี้ในอนาคต หากประเทศสมาชิกใดมีความพร้อมก็สามารถเข้าร่วมเจรจายอมรับคุณสมบัติของกันและกันได้โดยใช้ข้อตกลงนี้เป็นพื้นฐาน โดยระบุแนวทางไว้ว่านักสำรวจชาติอาเซียนที่จะขอขึ้นทะเบียนหรือขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพจากประเทศอาเซียนอื่นต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้ 1. มีคุณสมบัติด้านการศึกษาคือตามที่ประเทศและประเทศที่จะยื่นขอขึ้นทะเบียนกำหนด	ไทยยังไม่มีกฎระเบียบที่อนุญาตให้บุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทยได้ขึ้นทะเบียนหรือรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม (ยังไม่ได้มีการแก้ไขกฎระเบียบเพื่อให้สอดคล้องกับ MRA เนื่องจากยังเป็นเพียงกรอบข้อตกลง)

วิชาชีพ	ข้อกำหนดตาม MRA	กฎระเบียบภายในของไทย
	2. ตระหนักว่าอาจต้องผ่านการทดสอบความรู้ของประเทศที่ยื่นขอขึ้นทะเบียน 3. นักสำรวจที่ยื่นขอขึ้นทะเบียนซึ่งได้รับการขึ้นทะเบียนหรือมีใบอนุญาตประกอบอาชีพจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของประเทศตนเอง อาจได้ละเว้นการทดสอบความรู้บางส่วน ถ้าหากมีคุณสมบัติด้านการศึกษาและวิชาชีพครบตามที่ประเทศที่ยื่นขอขึ้นทะเบียนกำหนด 4. มีประสบการณ์ทำงานหลังจบการศึกษาครบตามที่ประเทศที่ยื่นขอขึ้นทะเบียนกำหนด 5. หากมีประสบการณ์ไม่ครบ อาจได้รับอนุญาตให้ประกอบวิชาชีพในประเทศที่ยื่นขอขึ้นทะเบียนจนมีประสบการณ์ครบตามที่ประเทศนั้นๆ กำหนด แล้วจึงยื่นขอขึ้นทะเบียน ทั้งนี้ การขึ้นทะเบียนหรือออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพของแต่ละประเทศต้องอยู่ภายใต้กฎและข้อบังคับของประเทศนั้นๆ	
นักบัญชี	ข้อตกลงเป็นเพียงกรอบแนวทางเพื่ออำนวยความสะดวกสำหรับการย้ายไปประกอบวิชาชีพในอนาคต หากประเทศสมาชิกใดมีความพร้อมก็สามารถเข้าร่วมเจรจายอมรับคุณสมบัติของกันและกันได้โดยใช้ข้อตกลงนี้เป็นพื้นฐาน โดยระบุแนวทางไว้ว่านักบัญชีชาติอาเซียนที่จะขอขึ้นทะเบียนหรือใบอนุญาตประกอบวิชาชีพจากประเทศอาเซียนอื่นต้องมีคุณสมบัติดังนี้ 1. มีคุณสมบัติด้านการศึกษาครบตามที่ประเทศของตนและประเทศที่จะยื่นขอขึ้นทะเบียนกำหนด 2. ผ่านการทดสอบความรู้วิชาชีพบัญชีซึ่งได้รับการยอมรับ 3. มีความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบภายในของประเทศที่ยื่นขอขึ้นทะเบียนในระดับที่น่า	นักบัญชีชาติอาเซียนที่จะขอขึ้นทะเบียนหรือรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีในประเทศไทยต้องมีคุณสมบัติดังนี้ 1. สำหรับผู้ทำบัญชี ต้องมีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร มีความรู้ภาษาไทยดี พอที่จะทำบัญชีเป็นภาษาไทยได้ และต้องมีความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการบัญชีและกฎหมายภาษีอากรของไทย เพื่อปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการบัญชีและกฎหมายภาษีอากรที่เกี่ยวข้องได้ 2. สำหรับผู้สอบบัญชี ต้องเป็นผู้มีความรู้ภาษาไทยดีพอที่จะสามารถสอบบัญชีและจัดทำรายงานเป็นภาษาไทยได้ มีภูมิลำเนาในประเทศไทย และเมื่อได้รับใบอนุญาตแล้ว ต้องได้รับใบอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าวด้วย

วิชาชีพ	ข้อกำหนดตาม MRA	กฎระเบียบภายในของไทย
	พอใจ 4. มีประสบการณ์ทำงานครบตามที่ประเทศที่ยื่นขอขึ้นทะเบียนกำหนด 5. มีคุณสมบัติสอดคล้องกับนโยบายกลไกการศึกษาวินิจฉัยอย่างต่อเนื่อง 6. สำเร็จหลักสูตรด้านจริยธรรมและวิชาชีพ ทั้งนี้ การขึ้นทะเบียนหรือออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพของแต่ละประเทศต้องอยู่ภายใต้กฎและข้อบังคับของประเทศนั้นๆ	3. ผ่านการทดสอบหรือฝึกอบรมหรือฝึกงานหรือเคยปฏิบัติงานเกี่ยวกับวิชาชีพ บัญชีมาแล้วตามที่กำหนดในข้อบังคับสภาวิชาชีพบัญชี 4. มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามอื่นตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547 และข้อบังคับสภาวิชาชีพบัญชี
แพทย์	แพทยสภาอาเซียนที่จะขอขึ้นทะเบียนหรือรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเวชกรรมจากประเทศอาเซียนอื่นต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้ 1. มีคุณวุฒิด้านเวชกรรมซึ่งได้รับการรับรองโดยแพทยสภาของประเทศและประเทศอาเซียนที่จะขอขึ้นทะเบียน 2. ลงทะเบียนวิชาชีพ หรือได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ หรือมีเอกสารรับรองที่เกี่ยวข้องจากแพทยสภาของประเทศตนเอง 3. มีประสบการณ์ทำงานต่อเนื่องเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมอย่างน้อย 5 ปีในประเทศของตนเอง 4. มีคุณสมบัติสอดคล้องกับนโยบายกลไกการพัฒนาวิชาชีพเวชกรรมอย่างต่อเนื่องของประเทศตนเองในระดับที่น่าพอใจ 5. ได้ใบรับรองจากแพทยสภาในประเทศของตนเองว่าไม่มีประวัติฝ่าฝืนมาตรฐานด้านเทคนิค วิชาชีพ และจริยธรรมสำหรับการประกอบอาชีพเวชกรรมทั้งภายในและนอกประเทศ 6. ไม่ได้อยู่ระหว่างการถูกดำเนินคดีทางกฎหมาย 7. มีคุณสมบัติสอดคล้องกับข้อกำหนดอื่นๆ ของประเทศสมาชิกอาเซียนที่ไปขอขึ้น	แพทยสภาอาเซียนที่จะขอขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมในประเทศไทยต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้ 1. เป็นสมาชิกแพทยสภา โดยมีคุณสมบัติคือ มีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ ได้รับใบปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิตหรือใบรับรองซึ่งได้รับการรับรองจากแพทยสภา ไม่เป็นผู้ประพฤติดีเสียหยา และไม่เป็นผู้มีจิตฟั่นเฟือนหรือไม่เป็นโรคที่กำหนดโดยแพทยสภา 2. ไม่เป็นผู้ที่อยู่ในระหว่างการถูกสั่งพักหรือถูกสั่งเพิกถอนใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมตามที่ พ.ร.บ. วิชาชีพเวชกรรมกำหนด 3. ต้องผ่านการสอบความรู้โดยใช้ข้อสอบและเขียนคำตอบเป็นภาษาไทย 4. มีคุณสมบัติเฉพาะ และ/หรือ มีความรู้ความสามารถในวิชาชีพเวชกรรม โดยเป็นผู้สำเร็จการศึกษาและได้รับใบปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิตจากสถาบันการศึกษาที่แพทยสภารับรอง รวมทั้งผ่านการประเมินทุกขั้นตอนและได้ใบรับรองจากศูนย์ประเมินและรับรองความรู้ความสามารถในการประกอบวิชาชีพแล้ว 5. ผู้ขอขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตซึ่งจบการศึกษาจากต่างประเทศ จะต้องได้รับ

วิชาชีพ	ข้อกำหนดตาม MRA	กฎระเบียบภายในของไทย
	ทะเบียนหรือใบอนุญาต ทั้งนี้ แพทย์ชาติดาเซียที่ได้ขึ้นทะเบียนหรือได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพการเวชกรรมจากประเทศอาเซียนอื่นจะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบภายในของประเทศนั้นๆ ด้วย	ใบอนุญาตให้เป็นผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมในประเทศดังกล่าว ซึ่งแพทยสภารับรองใบอนุญาตนั้น เว้นแต่เป็นผู้มีสัญชาติไทย
ทันตแพทย์	ทันตแพทย์ชาติดาเซียที่จะขอขึ้นทะเบียนหรือรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพทันตกรรมจากประเทศอาเซียนอื่นต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้ 1. มีคุณวุฒิด้านทันตกรรมซึ่งได้รับการรับรองโดยทันตแพทยสภาของประเทศและประเทศอาเซียนที่จะขอขึ้นทะเบียน 2. ลงทะเบียนวิชาชีพและได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพจากทันตแพทยสภาของประเทศตนเอง 3. มีประสบการณ์ทำงานเป็นผู้ประกอบวิชาชีพทันตกรรมต่อเนื่องอย่างน้อย 5 ปีในประเทศของตนเอง 4. มีคุณสมบัติสอดคล้องกับนโยบายกลไกการพัฒนาวิชาชีพทันตกรรมอย่างต่อเนื่องของประเทศตนเองในระดับที่น่าพอใจ 5. ได้ใบรับรองจากทันตแพทยสภาในประเทศว่าไม่มีประวัติฝ่าฝืนมาตรฐานเทคนิควิชาชีพและจรรยาบรรณการประกอบอาชีพทันตกรรมทั้งภายในและนอกประเทศ 6. ไม่ได้อยู่ระหว่างการถูกดำเนินคดีทางกฎหมาย 7. มีคุณสมบัติสอดคล้องกับข้อกำหนดอื่นๆ ของประเทศสมาชิกอาเซียนที่ไปขอขึ้นทะเบียนหรือใบอนุญาต ทั้งนี้ ทันตแพทย์อาเซียนที่ได้ขึ้นทะเบียนหรือได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพจาก	ทันตแพทย์ชาติดาเซียที่จะขอขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพทันตกรรมในประเทศไทยต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้ 1. เป็นสมาชิกทันตแพทยสภา โดยมีคุณสมบัติ คือ มีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ ได้รับปริญญาหรือประกาศนียบัตรในวิชาชีพทันตแพทยศาสตร์จากสถาบันการศึกษาที่ทบวงมหาวิทยาลัยหรือทันตแพทยสภารับรอง ไม่เป็นผู้ประพฤติดีเสียหาย และไม่เป็นผู้มีจิตฟั่นเฟือนหรือไม่เป็นโรคที่กำหนดโดยทันตแพทยสภา 2. ไม่เป็นผู้ที่อยู่ในระหว่างการถูกสั่งพักหรือถูกสั่งเพิกถอนใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมตามที่ พ.ร.บ. วิชาชีพทันตกรรมกำหนด 3. ต้องผ่านการสอบความรู้โดยใช้ข้อสอบและเขียนคำตอบเป็นภาษาไทย 4. ได้รับปริญญาทันตแพทยศาสตรบัณฑิตจากสถาบันการศึกษาในหรือนอกประเทศที่ทบวงมหาวิทยาลัยรับรองหรือที่ทันตแพทยสภารับรอง 5. ผู้ขอขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตซึ่งจบการศึกษาจากต่างประเทศ จะต้องได้รับใบอนุญาตให้เป็นผู้ประกอบวิชาชีพทันตกรรมในประเทศดังกล่าว ซึ่งทันตแพทยสภารับรองใบอนุญาตนั้น เว้นแต่เป็นผู้มีสัญชาติไทย

วิชาชีพ	ข้อกำหนดตาม MRA	กฎระเบียบภายในของไทย
	ประเทศอาเซียนอื่นจะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบภายในของประเทศนั้นๆ ด้วย	

ที่มา: สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และคณะ, พ.ศ.2555 และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้แทนสมาคมวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง.

3.2.2 ทิศทางการเคลื่อนย้ายแรงงานอาเซียน

การเคลื่อนย้ายแรงงานเสรี ภายใต้กรอบประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เป็นเป้าหมายหนึ่งในการส่งเสริมให้อาเซียนเป็นตลาดเดียวและฐานการผลิตร่วมกัน (Single Market and Production Base) โดยประเทศสมาชิกอาเซียน พยายามสร้างมาตรฐานที่ชัดเจนและอำนวยความสะดวกให้กับแรงงานฝีมือที่มีคุณสมบัติตามมาตรฐานที่กำหนด เพื่อให้สามารถเดินทางไปทำงานในกลุ่มประเทศสมาชิกได้สะดวกขึ้น อาทิ การจัดทำ ASEAN Business Card เพื่ออำนวยความสะดวกในการตรวจลงตราและออกใบอนุญาตทำงานสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพและแรงงานที่มีฝีมือ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าข้ามพรมแดน และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการลงทุน เป็นต้น ดังนั้น ในภาพรวม แนวโน้มการเคลื่อนย้ายแรงงานภายในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนภายหลังการเปิดเสรี จึงมีทิศทางดังนี้ แรงงานจากกลุ่มประเทศที่มีวัตถุดิบและแรงงาน อาทิ เวียดนาม กัมพูชา พม่า และสปป.ลาว เป็นต้น จะเคลื่อนย้ายไปยังกลุ่มประเทศที่เป็นฐานการผลิต อาทิ ไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย และเวียดนาม เป็นต้น ขณะที่แรงงานจากกลุ่มประเทศที่เป็นฐานการผลิตซึ่งมีทักษะฝีมือและต้องการใบอนุญาตทำงาน ก็จะเคลื่อนย้ายไปยังกลุ่มประเทศที่เป็นฐานการบริการ อาทิ สิงคโปร์ มาเลเซีย ไทย เนื่องจากมีอัตราค่าจ้างแรงงานในระดับที่ค่อนข้างสูง (แผนภาพที่ 3.1)

แผนภาพที่ 3.1 ทิศทางการเคลื่อนย้ายแรงงานในอาเซียน

ที่มา: สถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจ ศศินทร์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สิงหาคม 2555

3.2.3 ผลกระทบและแนวทางการปรับตัว

ภายหลังการเปิดเสรีด้านการเคลื่อนย้ายแรงงาน ภาพรวมของทิศทางการเคลื่อนย้ายแรงงานของภูมิภาคอาเซียนที่คาดว่าจะเกิดขึ้น คือ การเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือจากประเทศที่มีอัตราค่าจ้างต่ำ อาทิ ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และไทย เป็นต้น ไปยังประเทศที่มีอัตราค่าจ้างสูงกว่า อาทิ สิงคโปร์และ

มาเลเซีย เป็นต้น โดยเฉพาะแรงงานที่มีฝีมือหรือนักวิชาชีพ 7 สาขา ที่มีการทำข้อตกลงว่าด้วยการยอมรับร่วม หรือ MRAs ไปแล้วนั้น ส่วนหนึ่งของแรงงานที่มีฝีมือของไทยคาดว่าจะย้ายไปทำงานในประเทศที่มีอัตราค่าจ้างสูงกว่ามากขึ้น เพื่อแสวงหาผลตอบแทนการทำงานที่สูงขึ้น อาทิ สาขาการแพทย์และวิศวกร เป็นต้น ส่งผลให้ไทยอาจจะขาดแคลนแรงงานฝีมือในสาขาดังกล่าวมากขึ้นในอนาคต

ในปี พ.ศ.2558 ซึ่งประเทศสมาชิกอาเซียนกำหนดให้เป็นจุดเริ่มต้นของการรวมกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนนั้น คาดว่าการเคลื่อนย้ายแรงงานเสรี จะยังคงไม่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างแท้จริงหรือยังไม่ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อประเทศสมาชิกอาเซียน รวมทั้งไทย ในทันที ดังนั้น ไทยจึงควรต้องเร่งวางแผนพัฒนาแรงงานในสาขาต่างๆ ให้มีความพร้อมมากขึ้น โดยเฉพาะ 8 วิชาชีพ ที่ยังขาดความพร้อมด้านภาษาและไอที ซึ่งอาจทำให้แรงงานไทยขาดศักยภาพในการแข่งขันในระดับอาเซียนได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะแรงงานระดับกลางและระดับล่าง แม้ว่า ไทยจะได้มีการทำข้อตกลงร่วม หรือเอ็มอาร์เอ ใน 8 วิชาชีพดังกล่าวไปแล้ว แต่ข้อตกลงดังกล่าว ก็ยังไม่ใช่การเปิดเสรีวิชาชีพที่แท้จริง ขณะที่ แรงงานฝีมือระดับบนอาจมีความพร้อมออกไปแข่งขันโดยไม่ต้องรอเปิดเสรีอาเซียนแล้วก็ตาม แต่แรงงานกลุ่มที่หลายฝ่ายให้ความสนใจต่อผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นค่อนข้างมากคือ แรงงานฝีมือระดับกลางและล่าง¹¹

การสำรวจความพร้อมของวิชาชีพสาขาต่างๆ เป็นความจำเป็นที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งดำเนินการเพื่อพิจารณาว่าวิชาชีพสาขาใดที่มีความพร้อมที่จะส่งออกแรงงานฝีมือ เพื่อไปแข่งขันในระดับอาเซียน รวมทั้งต้องพิจารณาว่าวิชาชีพสาขาไหนที่ยังไม่พร้อมที่จะเปิดแข่งขัน และต้องการเก็บสงวนไว้ให้แรงงานไทย ทั้งนี้ กระทรวงแรงงานควรต้องกำหนดมาตรฐานแรงงานฝีมือกลางขึ้นมาให้ชัดเจน และต้องมีการวางแผนเตรียมความพร้อมรองรับความต้องการแรงงานสาขาต่างๆ เหล่านี้ เพื่อป้องกันปัญหาสมองไหล ส่วนวิชาชีพที่ไทยมีจุดเด่น อาทิ การท่องเที่ยวและบริการ ควรพัฒนาศูนย์ฝึกอบรมเฉพาะทางขึ้น เพื่อให้ได้มาตรฐานแรงงานตามที่ต้องการ ซึ่งจะมีส่วนช่วยแก้ปัญหาขาดแคลนแรงงานในประเทศได้อีกทาง

ปัจจุบัน นอกจากแรงงานไทยยังมีความไม่พร้อมทางด้านภาษาและไอทีแล้วไทยยังต้องประสบกับปัญหาขาดแคลนแรงงานทั้งด้านคุณภาพและปริมาณ โดยเฉพาะแรงงานระดับล่างที่ตอนนี้ไทยต้องพึ่งพาแรงงานต่างด้าวค่อนข้างมาก ส่งผลให้ขณะนี้มีการจัดตั้งคณะกรรมการประสานและฝึกอาชีพแรงงานแห่งชาติขึ้นมา โดยมีหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมกัน เพื่อวางแผนผลิตกำลังคนให้เพียงพอและตรงต่อความต้องการของภาคอุตสาหกรรม

¹¹ 8 วิชาชีพ อ่อนภาษา-ไอที, องค์ความรู้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน, <http://www.thai-aec.com/728#ixzz2QzHyT8sm>

ดังนั้น การเตรียมตัวของแรงงานไทยคือ ต้องรู้จักจุดอ่อน จุดแข็งของตนเอง การตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียน การปรับเปลี่ยนทัศนคติที่ไม่ดีต่อเพื่อนบ้าน การพัฒนาเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันของแรงงาน และการใช้ประโยชน์จากความเป็นอาเซียนที่มีอยู่แล้ว ซึ่งหากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนสามารถร่วมมือกันในการดำเนินการดังกล่าวได้อย่างครบถ้วน ก็คาดว่าจะเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้แรงงานไทยมีความพร้อมในการแข่งขันการทำงานในอาเซียนได้มากขึ้น

ในภาพรวม ผลกระทบของการเปิดเสรีการเคลื่อนย้ายแรงงานที่อาจเกิดขึ้น สามารถจำแนกได้เป็น 3 ส่วนคือ ผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศและภูมิภาค ผลกระทบต่อบุคลากร (นายจ้างและลูกจ้างหรือผู้ใช้แรงงาน) และผลกระทบต่อการลงทุนของต่างชาติในไทย รวมถึงมาตรการรองรับของสาขาวิชาชีพต่างๆ ที่ควรดำเนินการเพื่อลดผลกระทบหรือเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันให้กับแรงงานไทย

3.2.3.1 ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ

ขณะที่ ภาพรวมของผลกระทบทางบวกและทางลบของการจัดทำข้อตกลงว่าด้วยการยอมรับร่วมทั้ง 8 สาขาวิชาชีพดังกล่าว พอสรุปได้ดังนี้

ผลกระทบทางบวก ตลาดแรงงานอาเซียนมีขนาดใหญ่ขึ้น แรงงานฝีมือจะมีโอกาสแข่งขันและเข้าสู่ตลาดแรงงานในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนได้อย่างเสรีมากขึ้น ภายใต้ข้อตกลงว่าด้วยการยอมรับร่วมดังกล่าว

- 1) การเกื้อกูลกันด้านบุคลากรวิชาชีพและการพัฒนาวิชาการระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน
- 2) การส่งเสริมความร่วมมือด้านแรงงานระหว่างประเทศสมาชิก เพื่อพัฒนาการบริการและความคุ้มครองทางสังคมที่ดียิ่งขึ้น
- 3) การแข่งขันในตลาดแรงงานอาเซียน ส่งผลให้แรงงานตื่นตัวในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะฝีมือ รวมถึงความรู้ด้านภาษาอังกฤษ เพื่อจะได้แข่งขันในเวทีอาเซียนและเวทีโลก

ผลกระทบทางลบ ปัญหาสมองไหล และขาดแคลนแรงงาน ผู้ประกอบการต่างชาติดึงดูดบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถไปร่วมงานด้วยค่าแรงที่สูงใจมากกว่า

- 1) แรงงานไทยที่มีระดับทักษะฝีมือและคุณภาพให้บริการไม่ได้มาตรฐานสากล ทำให้ไม่น่าสนใจในตลาดต่างประเทศ

- 2) ความอ่อนด้อยด้านภาษาต่างประเทศ ทำให้แรงงานไทยไม่สามารถแข่งขันกับแรงงานต่างชาติได้ ส่งผลให้ได้ตำแหน่งงานหรือค่าจ้างที่ต่ำกว่าแรงงานฝีมือในระดับเดียวกัน

3.2.3.2 ผลกระทบต่อบุคลากร

การเปิดเสรีการเคลื่อนย้ายแรงงานมีผลโดยตรงต่อบุคลากรหรือแรงงานในธุรกิจและอุตสาหกรรมต่างๆ อย่างกว้างขวาง โดยที่บุคลากรที่มีฝีมือแรงงานสูง อาทิ สิงคโปร์ มาเลเซีย และมีความทักษะด้านภาษาอังกฤษที่ดีกว่า จะมีโอกาสเข้ามาแย่งงานคนไทยในหลายอุตสาหกรรม อาทิ การท่องเที่ยว พลังงาน โลจิสติกส์ และไอที เป็นต้น อย่างไรก็ตาม แรงงานของไทย ยังคงมีความได้เปรียบและเป็นที่ต้องการของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคอาเซียน อาทิ แพทย์ เทคนิคทางการเกษตร อุตสาหกรรมรถยนต์ เป็นต้น แต่อาจต้องได้รับการพัฒนาทักษะด้านภาษาอังกฤษ นอกจากนี้ ยังอาจพิจารณาผลกระทบได้จากมุมมองของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ นายจ้างและลูกจ้าง ดังนี้

ผลกระทบในมุมมองของนายจ้าง มีหลายลักษณะ ทั้งโอกาสและความเสี่ยง อาทิ

- 1) ตลาดแรงงานที่มีแนวโน้มเปิดกว้างมากขึ้น ทำให้นายจ้างมีโอกาสมากขึ้นในการคัดเลือกแรงงานที่มีคุณภาพ แต่ในทางกลับกันก็จะทำให้ผู้ใช้แรงงานหรือลูกจ้างมีอำนาจการต่อรองในการทำงานลดลง โดยเฉพาะสาขาวิชาชีพที่มีการเปิดเสรี ขณะที่ การแข่งขันในตลาดแรงงานที่สูงขึ้น ก็จะทำให้ผู้ใช้แรงงานต้องเร่งพัฒนาตัวเองให้มีคุณภาพดีขึ้น และ 2) การเคลื่อนย้ายฐานการผลิต นายจ้างสามารถย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศสมาชิกอาเซียนอื่นๆ ที่มีแรงงานสอดคล้องกับการผลิตมากกว่า และเมื่อไปลงทุนในอาเซียนก็ยังสามารถนำนักวิชาชีพไปทำงานได้สะดวกมากขึ้น แต่ขณะเดียวกัน ก็ต้องเผชิญความเสี่ยงที่สำคัญ คือ การสูญเสียแรงงานคุณภาพให้กับประเทศอาเซียนที่จ่ายค่าตอบแทนสูงกว่า

ผลกระทบในมุมมองของลูกจ้าง การค้าเสรีคาดว่าจะส่งผลให้เกิดการขยายตัวของภาคการผลิตและภาคแรงงาน ในแง่ที่การเปิดเสรีนำไปสู่ความต้องการแรงงานไร้ฝีมือและกึ่งฝีมือในอุตสาหกรรมต่างๆ มากขึ้น อาทิ อุตสาหกรรมยาง สิ่งทอ อัญมณีและเครื่องประดับ ซึ่งจะส่งผลให้อัตราค่าจ้างสูงขึ้น นอกจากนี้ มาตรฐานแรงงาน หรือคุณภาพชีวิตของผู้ใช้แรงงานในกระบวนการผลิตต่างๆ จะสูงขึ้น เช่นเดียวกับความก้าวหน้าในอาชีพสำหรับแรงงานที่มีฝีมือและกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านก็จะอยู่ในระดับที่ดีขึ้น การเปิดเสรีทางการค้ายังอาจช่วยส่งเสริมสภาพแวดล้อมในการทำงานให้มีมาตรฐานที่ดีขึ้น ตลอดจนพัฒนาสวัสดิการของผู้ใช้แรงงานในธุรกิจขนาดกลางและใหญ่ให้อยู่ในระดับที่ดีขึ้น อย่างไรก็ตาม สัดส่วนของแรงงานอาเซียนในไทยหรือแรงงานไทยในอาเซียนจะ

ขยายตัวในลักษณะใดขึ้นอยู่กับลักษณะการเติบโตทางเศรษฐกิจของแต่ละประเทศสมาชิกของประชาคม เป็นสำคัญ โดยเฉพาะสัดส่วนของการลงทุนของไทยในอาเซียน และอาเซียนในไทย

3.2.3.3 ผลกระทบต่อการลงทุน

อุตสาหกรรมของไทยบางประเภท คาดว่าจะมีการย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศเพื่อนบ้านที่มีอัตราค่าจ้างที่ต่ำกว่า อาทิ สิ่งทอ รองเท้า เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น เนื่องจากเจ้าของแบรนด์ไม่ได้ลงทุนสร้างโรงงานในประเทศที่ผลิต แต่เป็นการไปร่วมทุนกับอุตสาหกรรมท้องถิ่น จึงทำให้มีความคล่องตัวในการโยกย้ายไปสร้างฐานการผลิตใหม่ที่อื่น โดยเกิดความเสียหายค่อนข้างน้อยหรือคุ้มกับการลงทุนในประเทศนั้นๆ แล้ว

นอกจากนี้ แรงงานต่างชาติจากเพื่อนบ้านที่มาทำงานในไทยก็มีแนวโน้มลดลงเป็นลำดับ เมื่อประเทศต้นทางแรงงานกลายเป็นจุดสนใจของนักลงทุนในอุตสาหกรรมประเภทใช้แรงงาน (Labor Intensive Industries) จนกระทั่งขยายไปยังอุตสาหกรรมประเภทที่ใช้เทคนิคและทุนสูงขึ้น ในอนาคต แรงงานหรือพนักงานในสายวิชาชีพที่แข็งแกร่งกว่าหรือมีความสามารถความชำนาญมากกว่าก็จะเริ่มเข้าไปแย่งงานคนท้องถิ่น จนกว่าคนท้องถิ่นจะสามารถพัฒนาเรียนรู้ตามได้เป็น วัฏจักร ต่อไป

3.2.3.4 มาตรการรองรับ

ในภาพรวม มาตรการรองรับหรือแนวทางแก้ไขของไทย คือ 1) ต้องเร่งพัฒนาฝีมือแรงงานในวิชาชีพต่างๆ และการปรับตัวให้เข้าได้กับมาตรฐานสากล 2) เร่งพัฒนาทักษะเพื่อรับมือกับการแข่งขัน โดยเฉพาะทักษะด้านภาษา ซึ่งบุคลากรของไทยยังเสียเปรียบคู่แข่ง รวมถึงภาษาอื่นๆ ในกลุ่มอาเซียน ที่แรงงานต้องการเดินทางไปทำงาน 3) เรียนรู้วัฒนธรรมการทำงานของประเทศอาเซียน 4) ส่งเสริม สนับสนุน สร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรวิชาชีพทั้ง 7 สาขาวิชาชีพ 5) ยกระดับคุณภาพการให้บริการ ทั้ง 7 วิชาชีพให้ได้มาตรฐานสากล 6) เพิ่มการผลิตและพัฒนาบุคลากร ในสาขาวิชาชีพที่ขาดแคลนให้มากขึ้น โดยเฉพาะบุคลากรทางการแพทย์ (ได้แก่ แพทย์ ทันตแพทย์ และพยาบาล) รวมทั้งส่งเสริมให้บุคลากรทางการแพทย์และพยาบาลในอาเซียน เข้ามาทำงานในไทยมากขึ้น และ 7) เพิ่มมาตรการจูงใจ ยกระดับรายได้และสวัสดิการ ทั้งนี้ รายละเอียดของมาตรการรองรับและแนวทางการปรับตัวของแต่ละสาขาวิชาชีพ ปรากฏในตารางที่ 3.15

ตารางที่ 3.15 ความพร้อม โอกาส และความท้าทาย ผลกระทบ และแนวทางการปรับตัวของแต่ละสาขาวิชาชีพ ^{1/}

วิชาชีพ	ความพร้อม/โอกาส/ความท้าทาย	ผลกระทบ ^{2/ 3/}	แนวทางการปรับตัว
วิศวกร	ความพร้อม : • ไทยยังไม่มี การรับจดทะเบียนเป็นวิศวกรวิชาชีพอาเซียน • พรบ.วิศวกรฯ ยังไม่ครอบคลุม และการบังคับใช้ยังไม่เข้มงวด • วิศวกรไทยส่วนใหญ่ยังไม่เป็นสามัญวิศวกร (Professional Engineer: PE) • วิศวกรไทยขาดแรงกระตุ้นการเรียนรู้ • ศักยภาพทางด้านภาษา โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ	ผลกระทบเชิงบวก : • วิศวกร (และสถาปนิก) ไทยมีโอกาสทำงานต่างประเทศมากขึ้น เนื่องจากตลาดก่อสร้างในอาเซียนมีขนาดใหญ่ และบางประเทศอยู่ในช่วงเร่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน มีเงินลงทุนจากต่างประเทศเข้ามามาก อาทิ สเปน.ลาว กัมพูชา และพม่า จึงมีความต้องการ (Potential Demand) วิศวกร (และสถาปนิก) มากขึ้น • การทำงานในต่างประเทศที่เพิ่มขึ้น ส่งผลต่อเนื่องถึงการที่ วิศวกร (และสถาปนิก) ไทยได้รับผลตอบแทนที่สูงขึ้น รวมถึงสร้างชื่อเสียงและยอมรับของนานาชาติ การเรียนรู้ประสบการณ์ของประเทศอื่นๆ ทั้งทางเทคนิค เทคโนโลยี และการบริหารจัดการ • วิศวกร (และสถาปนิก) ไทยที่ทำงานอยู่ในประเทศมีโอกาสได้ร่วมงานและเรียนรู้จากวิศวกร (และสถาปนิก) ต่างชาติที่เข้ามาทำงานในไทย • การเข้ามาของวิศวกร (และสถาปนิก) ต่างชาติช่วยกระตุ้นการพัฒนาวิชาชีพ เนื่องจากวิศวกร (และสถาปนิก) ไทย ต้องมีการปรับตัวเพื่อรองรับการแข่งขันที่สูงขึ้น ทั้งการ	แนวทางการปรับตัว : • ต้องพัฒนาการศึกษาวิชาวิศวกรรมให้เป็นภาษาอังกฤษมากขึ้น • ส่งเสริมให้มีการเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมภาคการผลิต และภาคบริการอื่นๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของอาเซียน • การส่งเสริมคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาโดยเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ เชื่อมโยงกับภาคอุตสาหกรรม และต้องเพิ่มทั้งคุณภาพและปริมาณวิศวกรไทย • สภาวิศวกรควรใช้ CPD Hours ในการต่อใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ • การเรียนรู้วัฒนธรรมการทำงานของประเทศอาเซียน

วิชาชีพ	ความพร้อม/โอกาส/ความท้าทาย	ผลกระทบ ^{2/ 3/}	แนวทางการปรับตัว
		พัฒนาวิชาชีพต่อเนื่อง และการขอเลื่อนระดับใบอนุญาตในระดับที่สูงขึ้น • การขยายตัวของอุตสาหกรรมและภาคการผลิตที่อยู่ในโซ่อุปทาน (Supply Chain) ผลกระทบเชิงลบ : • การเข้ามาแย่งงานของวิศวกร (และสถาปนิก) ต่างชาติ ภายใต้ MRA จะเกิดขึ้นในกลุ่มวิศวกร (และสถาปนิก) ที่มีประสบการณ์เป็นระยะเวลานาน ซึ่งจะเข้ามาแข่งขันในส่วนของวุฒิวิศวกร (และวุฒิสถาปนิก) ของไทย • การเปิดเสรีด้านสถาปัตยกรรมและวิศวกรรมอาจทำให้เกิดปัญหาสมองไหลจากการที่อัตราค่าจ้างของไทยอยู่ในระดับที่ต่ำมาก • การเข้ามาของวิศวกร (และสถาปนิก) ต่างชาติ ทำให้มีความต้องการสินค้า/บริการอื่นๆ จากต่างประเทศเพิ่มขึ้น ส่งผลไทยมีการพึ่งพิงสินค้า/บริการนำเข้าปรับตัวสูงขึ้น	
พยาบาล	โอกาส : • การท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ (Medical tourism) ด้วยอัตลักษณ์ของพยาบาลไทย ในการให้บริการที่ดีและต้อนรับอย่างไทย เป็นที่ประทับใจของคนไข้ ทำให้มีผู้เข้ามาใช้บริการเป็นจำนวนมาก	ผลกระทบเชิงบวก : • แรงงานจากกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนหลังไหลเข้ามาทำงานในไทยมากขึ้น โดยเฉพาะพยาบาลจากฟิลิปปินส์ เพราะฟิลิปปินส์เป็นประเทศที่ผลิตพยาบาลส่งออก ช่วยให้ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรของไทยลดลง เนื่องจาก	แนวทางการปรับตัว : • เปิดรับบุคลากรพยาบาลต่างชาติเข้ามาทำงานในไทย ภายใต้ข้อตกลงยอมรับร่วมและภายใต้กฎหมายของไทย เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนพยาบาล • ภาครัฐควรปฏิรูปการศึกษายาบาล รักษาพยาบาลที่มี

วิชาชีพ	ความพร้อม/โอกาส/ความท้าทาย	ผลกระทบ ^{2/ 3/}	แนวทางการปรับตัว
	สร้างรายได้แก่หลายภาคส่วนเศรษฐกิจ ความท้าทาย : • การขาดแคลนพยาบาล โดยถูกดึงตัวไปทำงานใน รพ.ต่างชาตินั้นคนไข้ในกลุ่มรายได้สูง • ประเทศคู่แข่งไทยที่ผลิตพยาบาล คือ ฟิลิปปินส์ อินเดีย และจีน โดยผลิตเป็นจำนวนมาก และใช้ภาษาอังกฤษได้ดีกว่า รวมทั้งเวียดนาม ที่มีการเปิดโรงเรียนสอนพยาบาลเป็นภาษาไทย • พยาบาลไทยยังไม่ตื่นตัวเรื่อง AEC โดยคิดว่าเป็นเรื่องไกลตัว • ขาดทักษะด้านภาษาอังกฤษ และภาษาอื่นๆ ในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน	พยาบาล (ทันตแพทย์) ในไทยยังมีไม่เพียงพอกับความ ต้องการ • นักเรียนพยาบาลรุ่นใหม่ มีความตื่นตัวและขวนขวายในการเรียนภาษาและไอทีมากขึ้น เพื่อเตรียมพร้อมรับการ แข่งขันจากแรงงานต่างชาติ • นโยบายการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ (Medical tourism) มีบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญภาษาต่างประเทศ (อาเซียน) เข้ามารองรับ • การกระจายทรัพยากรบุคคล (พยาบาล) ไปตาม รพ.ระดับ ต่างๆ มีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากมีบุคลากรเพียงพอ กับความต้องการ ผลกระทบเชิงลบ : • พยาบาลของไทยสูญเสียกำลังใจในการทำงาน เนื่องจากมี จุดอ่อนด้านภาษาและขาดโอกาสในการเข้าทำงานใน รพ. เอกชน เพื่อปรับอัตราค่าจ้างให้สูงขึ้น • ลูกค้านต่างชาติที่เข้ามาใช้บริการใน รพ.ของไทย อาจไม่ได้ รับบริการแบบไทย ตามแบบที่คาดหวังไว้ เนื่องจาก บุคลากรของ รพ.เอกชน เป็นชาวต่างชาติ • อาจส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงการบริการแบบไทยที่มีมา อย่างยาวนานและต่อเนื่อง	ความสามารถไว้ไม่ให้ถูกดึงตัวไปและเปิดโอกาสให้ ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาบุคลากร พยาบาล และพัฒนาบุคลากรตามแนวโน้มความ ต้องการ • การผลิตพยาบาลควรปรับตัวตลอดเวลา ไม่ยึดติดกับรูปแบบเดิม ควรพัฒนาทั้งด้านปัญญาและการทำงาน • ฝ่ายการศึกษา อาจารย์พยาบาล ฝ่ายบริการพยาบาล วิชาชีพ และนักศึกษาพยาบาล ควรตระหนักถึงบทบาท ร่วมกัน เพื่อให้เกิดบริการสุขภาพที่มีคุณภาพโดยรวม • การเสริมทักษะทางภาษา และสนับสนุนการเรียนรู้ วัฒนธรรมของประเทศในอาเซียน • จัดตั้งหน่วยงานที่ศึกษาและให้ภาพรวมที่ครบถ้วนด้าน การร่วมลงทุน และสร้างหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ทางธุรกิจ การรักษาพยาบาล

วิชาชีพ	ความพร้อม/โอกาส/ความท้าทาย	ผลกระทบ ^{2/ 3/}	แนวทางการปรับตัว
สถาปนิก	ความพร้อม : • ความตื่นตัวเกี่ยวกับ AEC ยังต่ำกว่าประเทศอื่นๆ • ด้อยทักษะการประกอบวิชาชีพอื่นๆ อาทิ ภาษากม. ภาวะผู้นำ เป็นต้น • ขาดความรู้ระบบงานอย่างครบวงจร • สถาปนิกไทยมีความพร้อมที่จะรับขึ้นทะเบียนเป็นสถาปนิกอาเซียน โอกาส : • ตลาดขยายตัวจาก 64 ล้านคน เป็น 600 ล้านคน • การแลกเปลี่ยนความรู้และเทคโนโลยี • การทำงานร่วมกับสถาปนิกอาเซียน • ไทยมีโอกาสดำเนินการเชื่อมต่อ (Hub) ของอาเซียนด้านก่อสร้าง	เช่นเดียวกับกับวิชาชีพวิศวกร	แนวทางการปรับตัว : • พัฒนาทักษะทางการสื่อสาร ภาษา • สำรองศักยภาพตนเอง • สร้าง “อัตลักษณ์” ของตนเอง • เรียนรู้ทำความเข้าใจประเทศต่างๆ ในอาเซียน • สามารถปรับตัวในบริบทที่หลากหลาย • สร้างหุ้นส่วนและเครือข่ายทั้งในและต่างประเทศ
นักสำรวจ	ความพร้อม : • สภาวิศวกรกำกับดูแลบริการสำรวจ และขึ้นทะเบียนนักสำรวจ • ไม่มีมาตรฐานการออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ	เช่นเดียวกับกับวิชาชีพวิศวกร	แนวทางการปรับตัว : • พัฒนาทักษะทางด้านภาษาและวิชาความรู้ • ติดตามข่าวสารเรื่องการจดทะเบียนนักสำรวจ • ค้นคว้าความรู้ด้านการสำรวจของประเทศในอาเซียน • การเรียนรู้วัฒนธรรมการทำงานของประเทศอาเซียน
นักบัญชี	โอกาส : • พัฒนาอาชีพและแลกเปลี่ยนประสบการณ์	ผลกระทบเชิงบวก : การเปิดเสรีด้านบัญชี ในภาพรวมคาดว่าจะไม่ส่งผลกระทบต่อ	แนวทางการปรับตัว : • พัฒนาทักษะด้านภาษาอังกฤษ

วิชาชีพ	ความพร้อม/โอกาส/ความท้าทาย	ผลกระทบ ^{2/ 3/}	แนวทางการปรับตัว
	- การรुकตลาดธุรกิจบัญชีในประเทศเพื่อนบ้าน อาทิ พม่า เวียดนาม และกัมพูชา ความท้าทาย : - การขาดความเข้าใจในการเปิดเสรีการค้าบริการ และหลักเกณฑ์ข้อตกลงยอมรับร่วม - กฎหมาย กฎระเบียบ และหลักเกณฑ์ในการออกใบอนุญาตและการขึ้นทะเบียนวิชาชีพบัญชีในแต่ละประเทศมีความแตกต่าง - สำนักงานบัญชีไทยเสียเปรียบด้านองค์ความรู้ การสร้าง Brand และฐานลูกค้า - กฎหมายไทยไม่เอื้อต่อการรักษาผลประโยชน์ของนักบัญชีไทย - คุณภาพที่หลากหลายของบัญชีบัณฑิตไทย ทำให้บางกลุ่มไม่สามารถแข่งขันกับต่างชาติได้ - ข้อจำกัดด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษ	การแข่งขันในตลาดผู้ให้บริการด้านบัญชีมีมากขึ้น เนื่องจากโครงสร้างตลาดของบริการด้านบัญชี ถูกขาดโดยบริษัทข้ามชาติชั้นนำ 4 ราย (Big Four) ได้แก่ Deloitte, Ernst & Young, Price Waterhouse Coopers และ KPMG ซึ่งมีสาขาในภูมิภาคอาเซียนเกือบทุกประเทศ ผลกระทบเชิงลบ : สิ่งที่ต้องระวังจากการเปิดเสรีในสาขานี้ คือ การเข้ามาแย่งฐานลูกค้าระดับกลางและเล็ก ซึ่งผู้ให้บริการรายย่อยของไทย ยังขาดศักยภาพแข่งขันในระดับภูมิภาค มาตราการรองรับเพื่อช่วยเหลือผู้ให้บริการด้านบัญชีขนาดกลางและเล็กจึงมีความจำเป็นเพื่อสร้างความพร้อมให้นักบัญชีไทยสามารถรองรับกับการแข่งขันที่จะเพิ่มขึ้น	- มหาวิทยาลัยควรปรับทัศนคติเป็นสากลมากขึ้น และผลิตบัณฑิตบัญชีเฉพาะทางและตรงกับความต้องการ - สร้างทัศนคติการคิดเชิงรุกและส่งเสริมการเข้าไปเปิดสำนักงานบัญชีไทยในต่างประเทศ - การเปิดสำนักงานบัญชีของต่างชาติในไทย ต้องมีข้อกำหนดชัดเจนว่าต้องจ้างนักบัญชีไทย และให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัดเรื่องหลักเกณฑ์การจ้างงาน เพื่อแก้ปัญหาหนักบัญชีต่างชาติแอบแฝง - การเรียนรู้วัฒนธรรมการทำงานของประเทศอาเซียน - ยกระดับคุณภาพการให้บริการ
แพทย์	โอกาส : - ประเทศสมาชิกอาเซียนที่มีความพร้อมสามารถดำเนินการได้ก่อน (Asean minus X) - แลกเปลี่ยนข้อมูลและการเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ แบ่งปันความรู้ความชำนาญเรื่องมาตรฐานและ	ผลกระทบเชิงบวก : แพทย์ไทยจะเคลื่อนย้ายไปประเทศที่ให้ค่าตอบแทนดีกว่า และเพื่อหาประสบการณ์ แต่ไม่น่าจะมีจำนวนมาก เนื่องจากมีชาวต่างชาติเข้ามารับบริการรักษาในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น ตามนโยบาย Medical Hub และการท่องเที่ยวเชิง	แนวทางการปรับตัว : - พัฒนาทักษะด้านภาษาและความเข้าใจในวัฒนธรรมของประเทศในอาเซียน - สถาบันอุดมศึกษาควรพัฒนาความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาที่ได้รับการรับรองในต่างประเทศ (ไม่

วิชาชีพ	ความพร้อม/โอกาส/ความท้าทาย	ผลกระทบ ^{2/ 3/}	แนวทางการปรับตัว
	คุณสมบัติของแพทย์ต่างชาติระหว่างกัน เพื่อยกระดับมาตรฐานการแพทย์ไทย • การตั้ง รพ.ในแถบชายแดน เพื่อดึงดูดผู้ใช้บริการในประเทศใกล้เคียง เนื่องจากในต่างประเทศมีกฎระเบียบที่ยากซับซ้อน • การท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ (Medical tourism) ช่วยเพิ่มรายได้ให้กับประเทศและแพทย์ไทย และช่วยดึงแพทย์ผู้เชี่ยวชาญกลับมาทำงานในไทย (Reverse brain drain) ความท้าทาย : • ประเทศสมาชิกอาเซียนมีการกำกับดูแลวิชาชีพแพทย์ในมาตรฐานที่ต่างกัน • การขาดแคลนอุปทานด้านสุขภาพ อาทิ บุคลากรทางการแพทย์ • ปัญหาการสื่อสารภาษาอังกฤษ และภาษาอื่นๆ	สุขภาพ ผลกระทบเชิงลบ : ซึ่งก็จะทำให้ขาดแคลนแพทย์และบุคลากรทางการแพทย์ในประเทศมากยิ่งขึ้นเช่นกัน ประกอบกับเป็นวิชาชีพที่ขาดแคลนในทุกประเทศ โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนา ขณะที่แรงงานวิชาชีพต่างชาติมีโอกาเข้ามาทำงานในไทยมากขึ้น หมายเหตุ: แพทย์ สามารถเคลื่อนย้ายภายในกิจการได้ตาม BOI ทั่วไปอยู่แล้ว	เพียงแต่ในอาเซียน) ให้มีประชุมวิชาการระหว่างประเทศ ส่งเสริมให้มีการปรับหลักสูตรการเรียนการสอน และการสอบใบอนุญาตเป็นภาษาอังกฤษ • เปิดการศึกษาหลักสูตรแพทย์นานาชาติ และให้มีโรงเรียนแพทย์ของเอกชนเพิ่มมากขึ้น เพื่อพัฒนาศักยภาพของวิชาชีพแพทย์และยกระดับมาตรฐานการแพทย์ของไทย ดังเช่นประเทศอื่นๆ ในอาเซียน อาทิ อินโดนีเซีย และมาเลเซีย • ส่งเสริมการออกใบอนุญาตชั่วคราว เพื่อให้แพทย์ต่างชาติเข้ามาฝึกอบรมและทำงานในประเทศ เพื่อแก้ปัญหาขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ของไทย
ทันตแพทย์	โอกาส : • แลกเปลี่ยนข้อมูลวิชาการระหว่างประเทศในภูมิภาคอาเซียน • การเข้าไปลงทุนในต่างประเทศ	เช่นเดียวกันกับวิชาชีพแพทย์ โดยเฉพาะโอกาสที่แรงงานวิชาชีพต่างชาติเข้ามาทำงานในไทยจะมากขึ้น เนื่องจากปัจจุบันมีทันตแพทย์อาสาจากยุโรปเป็นลิ่งค์โปรเพิ่มขึ้น	แนวทางการปรับตัว : • เข้าร่วมสัมมนาและการบรรยายเกี่ยวกับอาเซียน • พัฒนาศักยภาพด้านภาษา ทั้งภาษาอังกฤษ และภาษาหลักของประเทศที่ต้องการเข้าไปทำงาน

วิชาชีพ	ความพร้อม/โอกาส/ความท้าทาย	ผลกระทบ ^{2/ 3/}	แนวทางการปรับตัว
	ความท้าทาย : • หลักสูตรทันตแพทย์ในประเทศสมาชิกอาเซียนมีความหลากหลาย และมีการควบคุมการประกอบวิชาชีพโดยวิธีการและองค์กรที่แตกต่างกัน • ขาดทักษะความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการทำธุรกิจในต่างประเทศ • การขาดแคลนทันตแพทย์ในประเทศ		• เรียนรู้ทำความเข้าใจและศึกษาเทคโนโลยีใหม่ๆ • สร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ในการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเปิดเสรี • รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดสัมมนาภาคทฤษฎี และคำจำกัดการประกอบวิชาชีพในแต่ละประเทศ จัดทำคู่มือที่อ่านง่าย พร้อมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการลงทุนในต่างประเทศที่ใช้ได้ในทางปฏิบัติ • รัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาบุคลากรเพิ่มมากขึ้น อาทิ เปิดหลักสูตรการเรียนการสอนเพิ่ม และทำการตลาดประชาสัมพันธ์ให้นักเรียน นักศึกษาทราบถึงภาวะการขาดแคลนบุคลากรการแพทย์
ท่องเที่ยว	โอกาส : • เป็นยุทธศาสตร์ที่ไทยให้ความสำคัญในเวทีระดับ Asean, Asean+3 และ Asean+6 • การปรับปรุงคุณภาพบริการการท่องเที่ยว โดยการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ ความท้าทาย : • คุณภาพของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในไทย • ความตื่นตัวในการเปิดเสรีด้านบริการการท่องเที่ยวยังช้ามาก	แรงงานต่างชาติจากประเทศสมาชิกอาเซียนที่มีทักษะด้านภาษาอังกฤษดีกว่าแรงงานไทย มีแนวโน้มที่จะเข้ามาแข่งขันในตลาดแรงงานของธุรกิจท่องเที่ยวในไทยมากขึ้น โดยเฉพาะแรงงานระดับกลางและล่าง เนื่องจากแรงงานเหล่านี้บางส่วนทำงานในระดับอัตราค่าจ้างที่ใกล้เคียงกับระดับที่แรงงานไทยได้รับ แม้ว่าแรงงานไทยยังคงมีความได้เปรียบจากทักษะฝีมือด้านการบริการที่สูงกว่า แต่ภาวะการแข่งขันที่ค่อนข้างรุนแรงในธุรกิจท่องเที่ยว อาจทำให้นายจ้างหันมาใช้แรงงานต่างชาติที่มีทักษะภาษาอังกฤษดีกว่ามากขึ้น เพื่อ	• พัฒนาหลักสูตรการท่องเที่ยวแห่งอาเซียน (Common ASEAN Tourism Curriculum: CATC) • ภาครัฐควรสนับสนุนการศึกษาด้านภาษา ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม จัดหลักสูตรในสาขาที่ขาดแคลน สนับสนุนการอบรมในเชิงลึกและต่อเนื่อง • รัฐควรเปลี่ยนบทบาทจาก “กำกับดูแล” เป็น “ดูแลและให้การสนับสนุน” • ภาคเอกชนควรลงทุนในการฝึกอบรมบุคลากร สร้างพันธมิตรทางธุรกิจ และรวมกลุ่มไปลงทุนในต่างประเทศ

วิชาชีพ	ความพร้อม/โอกาส/ความท้าทาย	ผลกระทบ ^{2/ 3/}	แนวทางการปรับตัว
	- ทักษะด้านภาษาและความเข้าใจในวัฒนธรรมประเทศในอาเซียน - อาเซียนภาคพื้นที่ยังไม่ได้อยู่ใน MRAs - การขาดแคลนแรงงานระดับปฏิบัติการ - การแข่งขันค่อนข้างสูงในภาคการโรงแรม เมื่อเกิดการแข่งขันด้านราคา ทำให้ไม่สามารถจ้างแรงงานที่มีคุณภาพได้	เพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันของธุรกิจ	- จัดทำแผนพัฒนากลยุทธ์พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ - จัดตั้งสภาวิชาชีพภาคพื้นที่ยุทธศาสตร์ และบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวด - ควรรสร้างตราสินค้า (Brand) ให้เป็นเอกลักษณ์ของไทย

ที่มา: 1/ สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน). 2556 2/ คณะกรรมการธิการการแรงงาน, สภาผู้แทนราษฎร. 2555 และดร.อนุสรณ์ ธรรมใจ. 2555 และ 3/ นีโบล ปางลีลาศ. 2555

3.2.4 ความเห็นของตัวแทนวิชาชีพต่าง ๆ

นอกจากการสรุปรวมผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นจากงานศึกษาต่าง ๆ ที่ผ่านมา ดังแสดงไว้ข้างต้น ผู้ร่วมวิจัยในโครงการ ยังได้มีโอกาสได้สัมภาษณ์ตัวแทนของวิชาชีพบางวิชาชีพ อันได้แก่ ทนตแพทยสภา สภาวิชาชีพบัญชี สภาวิศวกร และสมาคมโรงแรมไทย เพื่อรับทราบถึงความคิดเห็นที่มีต่อข้อตกลงการเคลื่อนย้ายแรงงานวิชาชีพใน AEC ข้อสรุปที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ได้แสดงในส่วนนี้ แม้ว่าข้อสรุปบางประเด็นมีใจความเดียวกันกับผลการสรุปรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัยที่ผ่านมา นี่จะเป็นการเน้นย้ำให้เห็นว่าประเด็นดังกล่าวมีความสำคัญและควรให้ความสนใจเพื่อการปรับตัวรองรับกับการเปลี่ยนแปลงที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต

ทนตแพทยสภา

ในสภาวะปัจจุบันการตื่นตัวของการรวมกลุ่มและการเคลื่อนย้ายแรงงานเป็นไปอย่างกว้างขวาง มีการให้ความรู้ความเข้าใจมากขึ้นเกี่ยวกับประเทศต่าง ๆ ในกลุ่มอาเซียน และการรวมกลุ่มเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ทางด้านสถานการณ์ทั่วไปของทนตแพทย์ ในภูมิภาคอาเซียนอยู่ในภาวะขาดแคลนทนตแพทย์ ในกรณีไทย ปัจจุบัน ไทยมีจำนวนทนตแพทย์ประมาณ 13,000 คน หรือคิดเป็นสัดส่วนต่อจำนวนประชากรคือ 1:6,000 ขณะที่ WHO กำหนดสัดส่วนสำหรับประเทศกำลังพัฒนาไว้ที่ 1:5,000 และประเทศพัฒนาแล้ว 1:2,000 (สหรัฐฯ สหภาพยุโรป และญี่ปุ่น ประมาณ 1:1,000) ทั้งนี้เมื่อพิจารณาถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของปริมาณทนตแพทย์ไทยในอนาคตพบว่า ประเทศไทยมีผลิตทนตแพทย์เพียงพอชดเชยส่วนที่สูญเสียไปในแต่ละปีเท่านั้น (ปัจจุบัน ไทยผลิตทนตแพทย์ได้ปีละ 600 คนหรือร้อยละ 5 ของกำลังคนที่มีอยู่ ในขณะที่อัตราการลดลงของทนตแพทย์อยู่ที่เฉลี่ยร้อยละ 5 ต่อปีเช่นเดียวกัน)

เมื่อเปรียบเทียบคุณภาพของทนตแพทย์ไทยและประเทศสมาชิกอื่นๆ ในอาเซียนพบว่า

- 1) จำนวนทนตแพทย์ของประเทศสมาชิกอาเซียนทุกประเทศขาดหมด ยกเว้นฟิลิปปินส์ เพราะมีการเปิดมหาวิทยาลัยห้องแถวจำนวนมาก²

² สำหรับในสาขาทนตแพทย์ในประเทศฟิลิปปินส์ มีเพียงทนตแพทย์ที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยแห่งชาติฟิลิปปินส์เท่านั้น ที่ได้รับการรับรอง หากต้องการการรับรอง (accredit) ต้องมีการฝึกงานในโรงพยาบาลในประเทศอีกอย่างน้อย 1 ปี

2) คุณภาพของสถานศึกษา (ทันตแพทย์) ของไทย ติดอันดับโลกอย่างต่อเนื่อง อันดับมหาวิทยาลัยในอาเซียนที่สูงกว่าไทยก็มีเพียงสิงคโปร์เท่านั้น อย่างไรก็ตาม มหาวิทยาลัยแห่งชาติสิงคโปร์ ผลิตบุคลากรได้น้อยเนื่องจากมีขนาดเล็ก จึงไม่มีผลกระทบต่อปริมาณทันตแพทย์รวมของทั้งภูมิภาค ตามความเห็นของตัวแทนจากทันตแพทยสภา แม้ว่าอันดับมหาวิทยาลัยสิงคโปร์จะสูงกว่าไทย แต่ฝีมือหมอไทยดีกว่า ฉะนั้น ทันตแพทย์ของประเทศสมาชิกอาเซียนจึงไม่ใช่คู่แข่งของไทย

3) สิงคโปร์และมาเลเซีย ตระหนักในข้อจำกัดของตนเองและข้อได้เปรียบของไทยเช่นกัน จึงไม่ได้คิดเป็นคู่แข่งกับไทย แต่ต้องการเข้ามาลงทุน หรือเป็น partnership มากกว่า (ใช้ทักษะการบริหารเข้ามาสร้างความได้เปรียบ) ทั้งสองประเทศจึงไม่สนใจการประกอบวิชาชีพ (mode 4) แต่สนใจการลงทุนมากกว่า

จากสถานการณ์ในปัจจุบันข้างต้นแสดงให้เห็นว่าทิศทางในส่วนของการเดินทางเข้ามาทำงานในประเทศนั้นมีค่อนข้างน้อยเนื่องจากสาเหตุทางด้านคุณภาพที่เป็นจุดเด่นของทันตแพทย์ไทย และทางด้านกฎระเบียบต่าง ๆ อีก โดยเฉพาะการสอบใบอนุญาตเป็นภาษาไทย ซึ่งในอนาคตอาจมีการแก้ไขข้อจำกัดด้านภาษาเหล่านี้³ สำหรับการเดินทางออกไปทำงานต่างประเทศนั้น แนวโน้มค่อนข้างน้อย เนื่องจากข้อจำกัดหลายประการในการทำงานในต่างประเทศ ได้แก่

- 1) ข้อจำกัดเรื่องการขอใบอนุญาต (License) ซึ่งมีปัญหาเช่นเดียวกับทันตแพทย์ต่างชาติต้องการเข้ามาทำงานในไทย
- 2) ทันตแพทย์ในไทยยังเป็นสาขาขาดแคลน ภาครัฐรับเข้าทำงานร้อยละ 100 และเงินเดือนสูงกว่าวุฒิ 3 เท่า
- 3) กฎหมายในประเทศมีความยืดหยุ่นค่อนข้างมากและข้อจำกัดน้อย โดยเฉพาะการเปิดคลินิกของตนเองทำได้อย่างสะดวก
- 4) มีโอกาสได้รับการสนับสนุนทางด้านสินเชื่อจากภาคการเงินและธนาคารมาก
- 5) อัตราภาษี (มาตรา 40(6)) สนับสนุนการประกอบธุรกิจ
- 6) ภาคเอกชนไทยมีชื่อเสียงในการดึงดูดและรักษาทั้งชาวไทยและต่างชาติในระดับโลก

³ ปัจจุบันมีชาวต่างชาติที่ได้รับใบอนุญาตเพียงคนเดียวเป็นชาวเยอรมัน เปิดคลินิกอยู่พัทยา แต่ต้องสอบถึง 11 ครั้ง แม้ว่าใบอนุญาตจะสอบเป็นภาษาอังกฤษแต่การสื่อสาร (อีกห้อง) ก็ต้องสอบเป็นภาษาไทยอยู่ดี

ดังนั้นอาจสรุปได้ว่า ลักษณะการเคลื่อนย้ายโดยเสรี ยังคงเป็นไปได้ยากเนื่องจากข้อจำกัดทางด้านกฎระเบียบต่าง ๆ การนำไปปฏิบัติจริงอาจต้องใช้เวลาในการแก้ไขเรื่องกฎระเบียบอีกระยะหนึ่ง ดังนั้นประโยชน์ที่ทันตแพทย์ไทยจะได้รับน่าจะมาจากการเป็นยุทธศาสตร์ทางด้านการแพทย์ (Medical Hub) รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพของทันตแพทย์ไทยโดยเฉพาะในเรื่องภาษาเพื่อรองรับผู้ป่วยจากประเทศต่าง ๆ มากกว่าที่จะมีการเคลื่อนย้ายทันตแพทย์ระหว่างประเทศ โอกาสสำคัญประการหนึ่งที่น่าจะเป็นไปได้คือการลงทุนในการเปิดสถานประกอบการในต่างประเทศอย่างจริงจัง

อย่างไรก็ตาม ผลที่ตามมาประการหนึ่งของการเป็น AEC คือการลงทุน เนื่องจากกลุ่มทุนสำคัญ เช่น สิงคโปร์ และมาเลเซีย แม้ไม่ได้ต้องการแข่งขันกันในการผลิตทันตแพทย์ที่มีคุณภาพ แต่มีแนวโน้มที่จะมาลงทุนในบริการสาธารณสุขในประเทศไทย ซึ่งจะส่งผลกระทบอย่างมากต่อบริการทางด้านนี้ในประเทศ โดยเฉพาะในเรื่องของมาตรฐานและคุณภาพการบริการ รวมทั้งในเรื่องของความปลอดภัยของผู้ป่วย⁴

สำหรับแนวทางการปรับตัวของทันตแพทย์ในประเทศนั้น น่าจะอยู่ในรูปแบบดังนี้

1) การสอบใบอนุญาต (License) ไม่ควรถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการปกป้องตลาดในประเทศ แต่ควรเป็นเครื่องมือในการกรองคุณภาพและมาตรฐานของบุคลากร ดังนั้นหากเป็นบุคลากรมีฝีมือ ไม่ว่าจะมาจากประเทศไหนก็น่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ป่วยในประเทศ

2) กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาศักยภาพ และขีดความสามารถในการแข่งขันเพิ่มมากขึ้น ทางด้านบริการสาธารณสุข โดยรัฐบาลควรสนับสนุนภาคเอกชนให้สามารถแข่งขันกับต่างชาติได้ด้วย การสนับสนุนทางด้านการวิจัย (academic hub) จะเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้าง medical hub ในประเทศไทยได้

3) ความคงมาตรฐานหรือเพิ่มความเข้มข้นของจริยธรรมทางวิชาชีพ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับความปลอดภัยของผู้ป่วย

⁴ ภัยที่สำคัญสำหรับการเปิดเสรีอาเซียนในกรณีการลงทุนข้ามชาติคือ

1) การป้องกันตลาดในประเทศและรักษาสีตคนไทย เนื่องจากภาคเอกชนมีแนวโน้มจะดึงบุคลากรออกจากระบบโดยใช้แรงจูงใจเป็นผลตอบแทน ดังนั้นรัฐบาลต้องวางแนวนโยบายเพื่อป้องกันการภาวะสมองไหล โดยเฉพาะธุรกิจขนาดใหญ่ที่มีทุนสูง อีกทั้งสามารถเข้าตลาดหลักทรัพย์เพื่อกระจายความเสี่ยงและระดมเงินลงทุนได้

2) ความปลอดภัยของผู้ป่วย (patient safety) ซึ่งมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับจริยธรรมทางวิชาชีพ โดยเฉพาะการเปิดเสรีอาเซียนหรือการจัดทำข้อตกลงทางการค้าบริการในระดับต่างๆ และเป็นสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญและระมัดระวังเป็นพิเศษ

4) ควรมีการเพิ่มอัตรากำลังทันตแพทย์ในประเทศไทยอย่างจริงจัง⁵

สภาวิศวกร

จากสถานการณ์ปัจจุบันพบว่า ในภาพรวมอุปทานของวิศวกรไทยมีจำนวนมากกว่าอุปสงค์ และการผลิตแรงงานวิชาชีพนี้ก็ไม่มีความโน้มที่จะลดลง ในขณะที่มีความต้องการวิศวกรบางสาขากลับมีจำกัด เช่น วิศวอุตสาหการ หรือ วิศวเครื่องกล เนื่องจากโรงงานอุตสาหกรรมในประเทศโดยมากมักนำเข้าเครื่องจักรจากต่างประเทศ นอกจากนี้ ภาคเอกชนส่วนมากในประเทศไทยยังให้ความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนาอย่างค่อนข้างจำกัด ทำให้เกิดแรงงานส่วนเกินสำหรับวิศวกรอยู่ ความเป็นไปได้ในการทำงานนอกประเทศจึงเป็นโอกาสของแรงงานส่วนเกินดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดในการเคลื่อนย้ายแรงงานภายใต้การเจรจา AEC นั้น ยังคงมีอยู่ แม้ว่าในกลุ่มประเทศอาเซียนเองจะมีการอนุญาตให้วิศวกรที่ขึ้นทะเบียน “สามัญวิศวกร” สามารถทำงานในประเทศใดก็ได้ในอาเซียน เมื่อถึงในทางปฏิบัติ การเข้าทำงานในประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาค ก็ยังคงมีรายละเอียดของข้อจำกัดอีกมาก⁶ โดยเฉพาะในเรื่องของใบประกอบวิชาชีพของประเทศนั้น ๆ ที่ยังคงมีการควบคุมในการออกใบอนุญาตในหลายสาขาวิศวกรรม

สำหรับในประเทศไทยเอง คุณภาพของวิศวกรไทยมีความทัดเทียมกับทุกประเทศในอาเซียน ยกเว้นเพียงบางสาขาที่เป็นรองสิงคโปร์ และมาเลเซีย ดังนั้นทางด้านวิศวกรที่จะเข้ามาทำงานในประเทศไทยหลังจาก AEC น่าจะเป็นไปอย่างจำกัด ด้วยเหตุผลสำคัญคือคุณภาพที่วิศวกรไทยไม่ได้ดีด้อยกว่าประเทศอื่น อุปทานของวิศวกรไทยมีมากอยู่แล้ว และข้อจำกัดทางการออกใบประกอบวิชาชีพที่ประเทศไทยยังคงมีการควบคุมในหลายสาขาวิศวกรรม สำหรับโอกาสในการทำงานของวิศวกรไทยในต่างประเทศนั้น แม้ว่าวิศวกรไทยจะมีความสามารถในระดับสากล แต่ยังคงมีข้อจำกัดในการออกไปทำงานดังกล่าวหลายประการ เช่น ข้อจำกัดทางการออกใบประกอบ

⁵ ปัจจุบันต้นทุนในการผลิตทันตแพทย์ (ตัวเลข มช.) เฉพาะงบดำเนินการ (ไม่รวมสิ่งก่อสร้าง ค่าเสื่อม และงบลงทุน) อยู่ที่ประมาณ 2 ล้านบาทต่อคน (ระยะเวลา 6 ปี) โดยรัฐบาลได้เริ่มโครงการเพิ่มกำลังคนซึ่งมีการของงบประมาณผลิตบุคลากรไว้ที่ประมาณ 3.4 ล้านบาทต่อคน (2.4 ล้านบาท และค่าครุภัณฑ์ 1 ล้านบาทต่อคน) โครงการนี้เน้นการใช้บุคลากรที่มีอยู่ในประเทศมาทำหน้าที่ผู้สอน ร่วมกับการเพิ่มภาระงานสอนให้กับอาจารย์ที่มีอยู่ในปัจจุบัน โดยไม่มีการส่งบุคลากรไปศึกษาต่อต่างประเทศเพื่อให้กลับมาเป็นอาจารย์ โครงการนี้อยู่ระหว่างการเสนอของงบประมาณจากรัฐบาล

⁶ ข้อจำกัดดังกล่าว เป็นข้อจำกัดทางด้านกฎหมายในวิชาชีพวิศวกรของแต่ละประเทศ เช่น ในส่วนของประเทศไทยเอง แม้จะยอมรับข้อตกลงว่าด้วยสามัญวิศวกร แต่ยังคงมีข้อแม้ให้ 7 สาขาวิศวกรรมต้องอยู่ในการควบคุมในการออกใบประกอบวิชาชีพ โดย 7 สาขาดังกล่าว ได้แก่ โยธา ไฟฟ้า เครื่องกล เหมืองแร่ เคมี สิ่งแวดล้อม และอุตสาหการ หรือในส่วนของประเทศมาเลเซีย ที่ยังคงมีการควบคุมใน 3 สาขาวิศวกรรมหากมีการเคลื่อนย้ายแรงงาน เป็นต้น

วิชาชีพของประเทศนั้น ๆ ข้อจำกัดทางด้านภาษาของวิศวกรไทย มาตรฐานการปฏิบัติวิชาชีพของวิศวกรไทยยังไม่เป็นสากลเท่าที่ควร นอกจากนี้ การจดทะเบียนสามัญวิศวกรในประเทศไทยนั้น ยังคงมีวิศวกรสามารถขึ้นทะเบียนดังกล่าวได้ค่อนข้างจำกัดเนื่องจากสามัญวิศวกรถือเป็นใบอนุญาตในระดับที่สูงกว่า “ภาคีวิศวกร” และงานในประเทศไทยเองโดยมากไม่จำเป็นต้องใช้ใบอนุญาตระดับนี้ จึงมีวิศวกรไทยเพียงประมาณไม่ถึง 1 ใน 3 ทำได้ใบอนุญาตดังกล่าว

จะเห็นได้ว่าแม้จะมีการขึ้นทะเบียนวิศวกรอาเซียน (ซึ่งรองรับเฉพาะวิศวกรที่มีใบอนุญาตสามัญ) แรงงานในวิชาชีพนี้ยังคงมีข้อจำกัดในการเคลื่อนย้ายอยู่มาก ไม่ว่าจะเป็นทางด้านแรงงานขาเข้าหรือขาออก ดังนั้นสิ่งที่ควรผลักดันนอกเหนือจากความพยายามให้วิศวกรไทยขึ้นทะเบียนเป็นวิศวกรอาเซียนนั้นคือการพัฒนาศักยภาพของวิศวกรไทย ให้มีความก้าวหน้ามากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นทางด้านภาษา หรือวิชาชีพก็ตาม นอกจากนี้การให้ความสำคัญกับสาขา “วิศวกรที่ปรึกษา” ซึ่งถือว่าเป็นวิศวกรต้นน้ำของวิชาชีพนี้ ก็จะทำให้ประเทศไทยมีข้อได้เปรียบทางการแข่งขันมากยิ่งขึ้น

สภาวิชาชีพบัญชี

ในปัจจุบัน สถานการณ์วิชาชีพบัญชีของไทย เป็นไปในลักษณะการนำเข้าบริการบัญชีจากต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือ วิชาชีพบัญชี เป็นวิชาชีพที่มีการพึ่งพิงการพัฒนาทางเทคโนโลยีมากในปัจจุบัน โดยเฉพาะการพัฒนาซอฟต์แวร์ในการเก็บข้อมูลการบัญชี และพัฒนาการทางด้านซอฟต์แวร์ในปัจจุบันก็มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้พัฒนาการทางด้านการบัญชีของไทยมีความล้าหลัง ประกอบกับในปัจจุบันมีบริษัทข้ามชาติเข้ามาลงทุนในภูมิภาคมากยิ่งขึ้นเป็นลำดับ ธุรกิจเหล่านี้หากไม่นำนักบัญชีจากประเทศต้นทางเข้ามาทำงาน ก็มีการส่งงานบัญชี (outsourcing) ให้กับบริษัทในเครือ หรือบริษัทต่างประเทศรับช่วงต่อ ทำให้พัฒนาการและบทบาทของวิชาชีพบัญชีในประเทศเป็นไปอย่างค่อนข้างจำกัด

หากพิจารณาถึงลักษณะเฉพาะของการบัญชีของไทยพบว่า บริษัทที่ให้บริการทางด้านบัญชีในประเทศมีอยู่ไม่มากนัก เนื่องจากลักษณะของวิชาชีพเองต้องมีความไว้วางใจสูง ทำให้บริษัทบัญชีของไทย มีลักษณะเป็นบริษัทที่ส่งต่อระหว่างคนในครอบครัวเท่านั้น ผลที่ตามมาคือนักบัญชีรุ่นใหม่ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ต้องการเข้าร่วมบริษัทเนื่องจากถึงแม้มีความสามารถก็มีข้อจำกัดในการเจริญเติบโตในวิชาชีพ จึงทำให้ข้อจำกัดทางด้านการพัฒนาการในเทคโนโลยีแสดงผลที่เด่นชัดมากยิ่งขึ้น ส่วนบริษัทส่วนน้อยที่เป็นบริหารโดยไม่อยู่ภายใต้กรอบของครอบครัว แม้จะมีความเข้มแข็งใน

การรับนักบัญชีรุ่นใหม่เข้ามาทำงาน แต่เนื่องจากมีผู้สืบทอดไม่ชัดเจนส่งผลให้เมื่อขาดผู้บริหารระดับสูงที่มีวิสัยทัศน์ บริษัทก็พร้อมที่จะยกเลิกกิจการ

แม้ว่าสภาวิชาชีพบัญชีเองมีความพยายามที่จะพัฒนาวิชาชีพบัญชี โดยการนำเข้ามาตราฐานทางการบัญชีมาใช้ แต่นักบัญชีของไทยส่วนมากพัฒนาไม่ทันกับมาตรฐานทางบัญชีและเทคโนโลยี ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้นักบัญชีที่สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชานี้หันไปประกอบวิชาชีพอื่น ทำให้วิชาชีพบัญชีมีคุณภาพที่เสียเปรียบประเทศในภูมิภาค

เมื่อพิจารณาในระดับภูมิภาค สถานการณ์ในปัจจุบันแสดงให้เห็นว่าแม้ความต้องการใช้บริการทางบัญชีจะมีเพิ่มมากขึ้น แต่ส่วนใหญ่ใช้วิธีการ Outsource ไปยังบริษัทที่เชี่ยวชาญจากประเทศนอกภูมิภาค ทำให้แนวโน้มการเคลื่อนย้ายแรงงานหลังจาก AEC เป็นไปได้ยาก นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดในการทำงานซึ่งแต่ละประเทศก็มีการควบคุมเชิงกฎระเบียบที่แตกต่างกันไป ประกอบกับข้อจำกัดทางด้านภาษา ส่งผลให้การเคลื่อนย้ายแรงงานในวิชาชีพนี้มีข้อจำกัดอย่างมาก โดยเฉพาะแรงงานไทยที่จะออกไปทำงานต่างประเทศ

เหตุการณ์ที่กล่าวมาข้างต้นนำไปสู่ข้อสรุปว่าสำหรับวิชาชีพบัญชีนั้น ประเทศไทยยังคงล้าหลังยังไม่พร้อมกับการปรับตัว และต้องใช้เวลาในการพัฒนาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงอีกมาก AEC น่าจะเป็นแรงกระตุ้นสำคัญให้วิชาชีพนี้เร่งพัฒนาศักยภาพและคุณภาพของบุคลากรให้มีความทัดเทียมกับมาตรฐานสากล สิ่งที่เป็นไปได้หากต้องการผลักดันวิชาชีพนี้ในประเทศคือการจัดตั้ง National (Accounting) Company ของประเทศไทยโดยให้บริษัทบัญชีของไทย ซึ่งปัจจุบันมีอยู่ 23 บริษัท เข้าร่วม และจัดอบรมคุณภาพแรงงาน เพื่อเป็นฐานให้ต่างประเทศ Outsource มาที่ไทย นอกจากนี้ การพัฒนาคุณภาพของการให้การศึกษาทางต้นบัญชีก็มีส่วนสำคัญในการสร้างนักบัญชีรุ่นใหม่ที่มีความสามารถและมาตรฐานทัดเทียมกับนักบัญชีสากล

อุตสาหกรรมท่องเที่ยว (สมาคมโรงแรมไทย)

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวในภูมิภาคอาเซียนมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาทำให้ธุรกิจโรงแรมและธุรกิจนำเที่ยวทั้งภูมิภาคมีการขยายตัวตามไปด้วย การขยายตัวดังกล่าว เป็นการขยายตัวอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว ทำให้เกิดการขาดแคลนบุคลากรค่อนข้างมากในทั้งภูมิภาค รวมถึงประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นแรงงานมีทักษะหรือไม่มีทักษะก็ตาม

สถานการณ์ข้างต้นทำให้การรวมกลุ่ม AEC ไม่น่าจะส่งผลกระทบมากนักต่อการเคลื่อนย้ายแรงงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เนื่องจากการขยายตัวเกิดขึ้นพร้อมกัน ทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนเช่นเดียวกันในหลายประเทศ นอกเหนือจากนี้ การเคลื่อนย้ายแรงงานมีทักษะในอุตสาหกรรม เช่น มัคคุเทศก์ ก็ยังคงมีข้อจำกัดสำคัญ เช่น ในเรื่องของภาษาอยู่ ทำให้การเคลื่อนย้ายแรงงานหลังจากการมี AEC แล้วอาจไม่มากอย่างที่คาดการณ์กันไว้ อย่างไรก็ตาม อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย มีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่องทำให้ผลกระทบที่เกิดขึ้นอาจแตกต่างกับประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคเล็กน้อย กล่าวคือ โดยเปรียบเทียบแล้วประเทศไทยมีแรงงานที่มีประสบการณ์มากกว่าประเทศอื่น ๆ ที่การพัฒนาในเรื่องการท่องเที่ยวเพิ่งจะเริ่มต้น (เช่น ลามกัมพูชา พม่า และเวียดนาม เป็นต้น) ความได้เปรียบนี้ทำให้เกิดแนวโน้มที่แรงงานไทยสามารถเป็นบุคลากรเพื่อฝึกอบรมแรงงานในประเทศเพื่อนบ้านได้

ดังนั้นสิ่งสำคัญสำหรับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจึงเป็นการผลิตแรงงานที่มีคุณภาพเข้าสู่อุตสาหกรรม การมี AEC แม้ว่าผลกระทบต่อการเคลื่อนย้ายแรงงานอาจมีไม่มากนัก แต่จะเป็นแรงกระตุ้นที่สำคัญเมื่อผนวกกับปริมาณนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในภูมิภาคมากยิ่งขึ้น การผลิตแรงงานที่มีคุณภาพ ไม่ว่าจะเป็นการจัดอบรมระยะสั้น หรือการสร้างหลักสูตร (เช่น หลักสูตรฝึกอบรมมััคคุเทศก์ เป็นต้น) จะเป็นแนวนโยบายที่สำคัญสำหรับการสร้างกำลังแรงงานเข้าสู่อุตสาหกรรมท่องเที่ยว

สรุปผลจากการสัมภาษณ์

เมื่อพิจารณาในภาพรวมของแรงงานวิชาชีพในประเทศไทยพบว่า แรงงานวิชาชีพในประเทศไทยมีความสามารถทัดเทียมกับแรงงานในภูมิภาค (ยกเว้นสาขาบัญชี) ดังนั้น AEC น่าจะเป็นการสร้างโอกาสให้แรงงานไทยมากกว่าที่จะเป็นการดึงเอาแรงงานจากประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคเข้ามาสู่ประเทศไทย อย่างไรก็ตาม การเคลื่อนย้ายแรงงานมีทักษะภายใต้ข้อตกลงตามกรอบ AEC น่าจะเป็นไปได้อย่างจำกัด เนื่องจากแม้จะมีข้อตกลงในการเคลื่อนย้ายแรงงานในภาพรวม แต่ภายใต้กฎระเบียบของแต่ละประเทศยังคงข้อจำกัดอยู่มาก และยังต้องมีการพัฒนาการจัดทำมาตรฐานวิชาชีพต่าง ๆ ให้สอดคล้องและเป็นสากล ทำให้การเคลื่อนย้ายแรงงานยังคงเป็นไปได้ยากและต้องใช้เวลาอีกมาก

สำหรับแนวทางการพัฒนาแรงงานของประเทศ ในทุกวิชาชีพเห็นตรงกันว่าการพัฒนาคุณภาพของแรงงานในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านภาษา หรือทางด้านทักษะในวิชาชีพเอง มีความจำเป็นอย่างมากในอนาคต เพื่อลดความเป็นไปได้ในการนำเข้าแรงงานวิชาชีพจาก

ต่างประเทศ และแม้ว่าแรงงานไทยจะยังไม่ออกไปทำงานในประเทศอื่นในภูมิภาค หากมีการพัฒนา ศักยภาพของแรงงานไทยมากยิ่งขึ้น ประเทศไทยสามารถที่จะเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาและจัด อบรมได้เป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตาม ในแต่ละวิชาชีพของไทยเองก็ต้องการให้มีการปกป้องแรงงานใน วิชาชีพนั้น ๆ โดยแนวทางในการป้องกันโดยมากคือการออกกฎระเบียบ หรือรักษากฎระเบียบใน ประเทศไว้เพื่อไม่ให้แรงงานวิชาชีพต่างชาติสามารถเข้ามาทำงานได้โดยง่าย ซึ่งการปกป้องกันดังกล่าว น่าจะมีความสำคัญมากที่สุดในกรณีของบริการที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ